

Pedagogisch project 2025 - 2026

**De ToverWijzer,
Methodeschool, basisonderwijs**

Nieuw Overlaar 3, 3300 Tienen

www.toverwijzer.be

Inhoud

1. Missie.....	5
2. Basisprincipes en – waarden.....	5
<i>I. De kracht van vreugde en welbevinden.....</i>	6
<i>II. Holistische ontwikkeling van het kind.....</i>	8
<i>III. De leer--kracht in het kind.....</i>	9
3.1 Een warme en rijke leeromgeving	9
3.2 Combinatie van actief, ervaringsgericht onderwijs en projectwerk en vaste methoden	10
3.3 Zelfregulerend leren.....	16
3.4 De leerkracht als ondersteuner van de leer-- kracht in het kind.....	17
<i>IV. Muzische school.....</i>	19
4.1 Een aparte plek in het totaalaanbod	19
4.2 Muzische vorming als versterking van andere vakken.....	20
<i>V. Respect voor eigenheid en diversiteit.....</i>	21
5.1 Pas naar school: een start op eigen tempo	21
5.2 Multileeftijdsklassen	22
5.3 Viersporenonderwijs: differentiatie, coöperatief leren en zelfsturing.....	22
5.4 Keuze voor lesmethoden met ingebouwde differentiatie en digitale tools.....	23
5.5 Een klasinrichting die gedifferentieerd werken mogelijk maakt.....	24
5.6 Specifieke begeleiding en zorg	24
5.7 Cultuurbeschouwing.....	25
<i>VI. Veerkracht en meditatie .....</i>	27

6.1	Gezonde schoolomgeving.....	27
6.2	Leren omgaan met stress en veerkrachtig in het leven staan	27
6.3	De stiltetechniek	27
6.4	Verbindende communicatie	28
6.5	Leren (h)erkennen, accepteren en omgaan met emoties	28
VII.	<i>De kracht van relaties en verbindende communicatie .....</i>	29
VIII.	<i>Samen en in verbinding school maken .....</i>	31
8.1	“It takes a village to raise a child”	31
8.2	Fundamenteel voor onze werking: respect, vertrouwen en zorg voor elkaar	31
8.3	Coöperatieve werking	33
8.3.1	Dagelijks persoonlijk contact, oudercontact, klasvergadering	34
8.3.2	Ouderparticipatie als tool tot verbinding.....	34
8.3.3	Forum en feesten: elkaar ontmoeten in een aangenaam kader	35
8.3.4	Coöperatieve werking in de klas	35
8.3.5	Formele coöperatie-- en participatie--organen op schoolniveau	38
IX.	<i>In elk deel vind je het geheel .....</i>	40
X.	<i>In verbinding met de natuur .....</i>	41
XI.	<i>Actief burgerschap & brede school.....</i>	42
11.1	Actief burgerschap	42
11.2	De ToverWijzer als brede school.....	43
XII.	<i>Visie op huiswerk, evaluatie en feedback .....</i>	44
12.1	Basisprincipes: brede evaluatie – evalueren om eruit te leren – feedback	44
12.2	Concrete invulling van de basisprincipes	44
12.2.1	WAT evalueren we?.....	44
12.2.2	WANNEER evalueren we?	45
12.2.3	WIE evalueert?	45

12.2.4	HOE evalueren we?	45
12.2.5	Enkele voorbeelden van evaluatie-- instrumenten	46
12.3	Heli--time en huiswerk	47
12.3.1	Heli--time: herhaling op het einde van de dag	47
12.3.2	Zinvol huiswerk: automatisering en verbinding tussen thuis en school	47

Leefschool De ToverWijzer, basisonderwijs Pedagogisch project 2025-2026

1. Missie

De *ToverWijzer* heeft als missie een warme school te creëren waar kinderen een optimaal leerklimaat vinden om de beste versie van zichzelf te worden. Waar elk kind zijn/haar volledig potentieel aan intelligentie, creativiteit, zelfbewustzijn, sociale en emotionele vaardigheden kan ontwikkelen, zodat het kan opgroeien tot een jongvolwassene die de vaardigheden bezit om in onze steeds complexer wordende maatschappij te functioneren, creatieve oplossingen te bedenken voor de problemen die zich aandienen en op alle vlakken een vervullend en gelukkig leven te leiden.

2. Basisprincipes en – waarden

Onderstaand waardenkader vormt de basis van waaruit onze school vertrekt.

Waar staan we voor?

Alles wat je aandacht geeft, groeit...

We willen onze kinderen begeleiden om op te groeien tot veerkrachtige, authentieke en geëngageerde volwassenen

I. De kracht van vreugde en welbevinden

Lachend, leergierig en vol vreugde naar school

Het is de droom van elke ouder en van elke leerkracht om een kind lachend en leergierig naar school te zien vertrekken. Het is dan ook de kunst en een geweldige uitdaging om deze droom, elke dag opnieuw, waar te maken.

Een kind zal lachend naar school vertrekken als het weet dat het ergens naartoe gaat waar het zich goed voelt. Als het weet: daar mag ik mezelf zijn, daar word ik geaccepteerd en gewaardeerd om mijn eigen unieke ik. Niet alleen wat ik weet is op mijn school van belang, maar ook wie ik ben. Ik ben er welkom met al mijn talenten, krijg er de kans om ze te ontplooien en nieuwe te ontdekken en ontwikkelen. Ik voel me er ondersteund en aangemoedigd.

De ToverWijzer wil kinderen zo'n omgeving bieden. Een warme omgeving die het kind enerzijds richting geeft en het anderzijds uitdaagt om zijn eigen weg te vinden. Een omgeving die het aanmoedigt te groeien op zijn eigen tempo, waar leerervaringen gevierd worden.

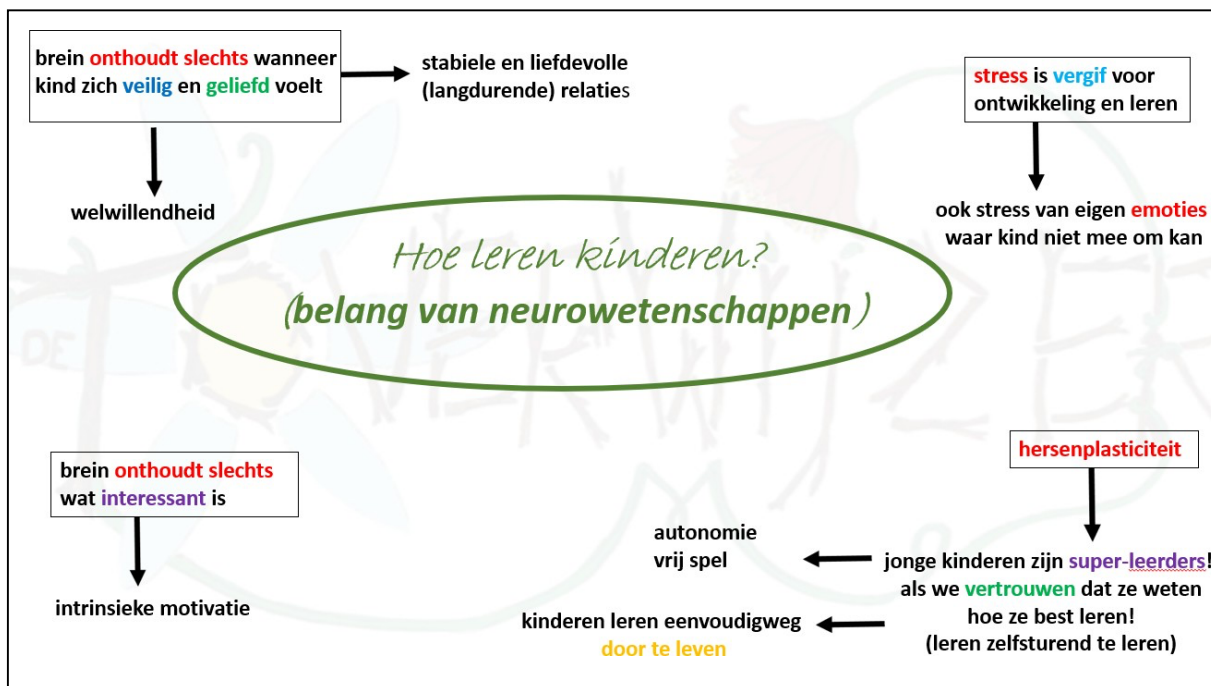
Stress: nefast voor het leren

Neurowetenschappelijk onderzoek d.m.v. scans bracht het effect van stress in de hersenen al meermaals in beeld. Bij te veel stress, onveilige gevoelens en onzekerheid is er onvoldoende veiligheid om je grenzen te gaan verleggen: er is geen veilige ruimte om te exploreren, te ontdekken, te leren. Ons lichaam laat leren simpelweg niet toe als het stress--responssysteem aan staat...

Onzekerheid, onrust, gebrek aan autonomie/vrijheid,... verstoren bovendien – o.a. door de invloed van het stresshormoon op de productie van het “liefde-- en hechtingshormoon” oxytocyne – de relatie tussen kinderen en hechtingsfiguren als ouders en leerkrachten¹. Stress bemoeilijkt het aangaan van een hechte verbinding tussen mensen, terwijl de relatie die kinderen hebben met hun leerkracht, en met anderen in de klas, net een belangrijke factor is om te kunnen leren (Hattie, 2008).

---

¹ Bron: https://www.onderwijsnetwerkantwerpen.be/sites/default/files/2019-03/Presentatie_SensitieveLeerkracht_20192203.pdf.

Warme omgeving

Onze school biedt een warme omgeving aan waarin zowel kinderen als ouders zich gehoord en gewaardeerd voelen. Elk kind wordt individueel gezien en benaderd en in samenspraak met de ouders opgevolgd en begeleid.

Van obstakels naar groeikansen, van groeikansen naar succeservaringen...

Welbevinden betekent niet dat we alle obstakels en stress voor kinderen kunnen wegnemen. Wel werken we aan het nodige zelfvertrouwen, een geloof in het eigen kunnen en een innerlijke rust om te zeggen: "ok, dit kan ik nu nog niet, maar waarom zou ik het niet kunnen leren?" Dan worden obstakels groeikansen, en groeikansen succeservaringen.

Welbevinden en vreugde voor alle leerlingen: zo doen we het

Kleinschaligheid (maximum 12 kinderen per leeftijdsgroep, 24 per graadsklas), intensief en nadrukkelijk werken aan een positief klas- en schoolklimaat, het bieden van structuur en voorspelbaarheid, differentiatie, inzicht in het leerproces (groei- en rust ingesteldheid, leerkuil, leerpad), aandacht voor het eigen unieke levenspad, aandacht voor beweging en creativiteit, het aanleren van de stiltetechniek, emorieregulatie, inzicht in gedrag (van jezelf en van de ander), filosoferen, outdoor learning en een groene omgeving, een verbindende en open manier van communiceren, leerkrachten die de totale persoonlijkheid van elk kind willen leren kennen en voor wie elk kind telt om wie het is, ...: het zijn allemaal manieren waarmee de Toverwijzer welbevinden en vreugde voor al haar leerlingen probeert te realiseren.

II. Holistische ontwikkeling van het kind

Om het unieke potentieel van elk kind tot bloei te brengen, staat in onze school een brede persoonlijkheidsontwikkeling centraal. Onze leerlingen worden niet alleen gestimuleerd op cognitief vlak, maar net zo belangrijk zijn de creatieve, sociaal-emotionele, communicatieve en motorische ontwikkeling. Een gezonde geest in een gezond lichaam, daar willen we voluit voor gaan!

Om te kunnen functioneren in onze complexe maatschappij moeten leerlingen niet alleen cognitief getraind worden, maar is er ook een heel pad te bewandelen op communicatief, creatief, emotioneel-- en sociaalvaardig vlak. Empathie en kunnen samenwerken bijvoorbeeld zijn belangrijke vaardigheden die iedereen nodig heeft om succesvol te zijn, net als het kunnen omgaan met stress. Wat intellectuele competenties betreft richten we ons op de eindtermen. Vooral op de competenties die onontbeerlijk zijn in de 21^e eeuw. Je weg leren vinden in die veelheid aan beschikbare informatie en er kritisch mee leren omgaan zijn daar enkele voorbeelden van.

III. De leer-kracht in het kind

In stand houden van de natuurlijke nieuwsgierigheid en leerbonger

Kinderen zijn van nature nieuwsgierig en leergierig. Elke ouder herkent het wel: de nog woordeloze peuter die alles aanwijst omdat hij wil weten wat het is, de jonge kleuter met zijn eindeloze waaromvragen, de niet te stillen leerbonger van een jong kind op ontdekkingstocht. Dat élk takje of steentje wel interessant vindt. Al van bij de geboorte willen kinderen op ontdekking gaan en leren.

De vraag is dus niet hoe we met ons onderwijs kinderen leergierig of gemotiveerd kunnen máken. De vraag is hoe we hun natuurlijke drang om te leren, te onderzoeken en te ontdekken kunnen in stand houden. De kracht om te leren zit van jongs af aan in elk kind: ***hoe kunnen we onderwijs creëren dat die leer-kracht in het kind behoudt, ondersteunt en versterkt?***

Hiervoor vertrekt het onderwijs in de Toverwijzer van de volgende pijlers:

3.1 Een warme en rijke leeromgeving

❖❖ Warm

De ToverWijzer biedt een warme leeromgeving die alle leerlingen zowel richting geeft als uitdaagt om hun eigen weg te vinden. Leraars bouwen een intense band op met hun leerlingen en respecteren de uniciteit van ieder kind. Dankzij dit goede voorbeeld en een voortdurende dialoog, leren de kinderen ook respectvol en solidair met elkaar om te gaan. Zo creëren de kinderen zelf mee de veilige omgeving waarin ze kunnen openstaan voor nieuwe ervaringen en durven experimenteren. Omdat ze mogen en durven falen, zijn de succeservaringen des te groter.

❖❖ Rijk

De omgeving is bovendien rijk aan ontdekkings- en exploratiemogelijkheden. Er wordt voortdurend nagedacht over verdere verrijking, afwisseling in het aanbod,... Door het aanbieden van klasoverschrijdende workshops en inschakeling van externe experts, outdoor learning en regelmatig naar buiten te trekken,... wordt de omgeving nog verder open getrokken en verrijkt.

3.2 Combinatie van actief, ervaringsgericht onderwijs en projectwerk en vaste methoden

3.2.1 In de kleuterklas

❖❖ Eigen inbreng

Bij de kleuters vertrekken we vooral van concrete dingen uit de eigen belevingswereld van de kinderen: iets dat ze hebben meegemaakt, dingen die ze ontdekt hebben, een voorwerp of diertje dat ze thuis of op de speelplaats vonden, iets waarvan ze zelf aangeven dat ze het willen onderzoeken of doen, ... Deze onderwerpen kunnen duidelijk worden doordat de kleuter ze zelf expliciet aangeeft (bijvoorbeeld door erover te vertellen tijdens een kringmoment), maar onze kleuterleerkrachten hebben er ook bijzonder oog voor om deze zaken op te pikken en ermee aan de slag te gaan.

❖❖ Mens en maatschappij & wetenschappen en techniek

Deze domeinen komen voortdurend doorheen de dagen terug in de praatronden, het spel, de onderzoeken en de projecten. Het onderzoeksgericht, proefondervindelijk en sociaal leren vanuit de ervaring van de kinderen vormt hierbij het uitgangspunt.

Reeds in de kleuterklas doen we onderzoekjes met de kinderen, veelal rond thema's en onderwerpen die door de kinderen zelf worden aangebracht. Enkele grote thema's die elk schooljaar wel terugkomen zijn: natuur, levensfuncties, mens, ... De thema's oertijd en beroepen worden in de ToverWijzer in de kleuterklas behandeld en niet in het eerste leerjaar.

Uitstappen zijn een belangrijk onderdeel in onze werking. Een uitstap kan gebeuren op schoolniveau, maar ook op klasniveau. Vaak is een uitstap het gevolg van een onderzoek rond een bepaald thema, maar anderzijds kan het ook een aanzet zijn om een project uit te werken. We zoeken naar leerrijke ervaringen waarbij verbondenheid centraal staat.

❖❖ Taal

- **Taal de hele dag**

De dagelijkse klaswerking is een rijke, talige omgeving die op een heel natuurlijke wijze leersituaties biedt waarin de taalontwikkeling van de kinderen wordt begeleid en gestuurd. De kleuterleerkrachten gaan in tal van kleine en grotere momenten bewust met de kinderen in communicatie, zowel individueel als in groep. Bijvoorbeeld een vraag of gesprek n.a.v. een spelmoment, een gesprek n.a.v. een bepaald gedrag of een ruzie, vertellen over een gemaakte tekening of bouwwerk, ...

We trachten de kinderen ook zoveel mogelijk warm te maken voor taal via verhalen, liedjes en versjes, door uitgebreide boekenkasten op maat van de kleuters, door taalspelletjes aan te reiken, ...

- **Luisteren en spreken**

Mondeling communiceren leren de kinderen de hele dag door. De kleuterleerkrachten verhogen de spreekkansen van elk kind door weldoordacht op talloze spontane momenten met de kinderen op een natuurlijke manier in gesprek te gaan.

Ook de keuze voor kleinere groepen breidt de spreekkansen voor de kleuters uit en verhoogt het aantal kwaliteitsvolle interacties, evenals de keuze voor een graadsklas als klasstructuur. De jongere kinderen leren enorm veel van de uitgebreidere taal van de oudere kinderen, maar ook de oudere kinderen worden uitgedaagd om taal te gebruiken als communicatiemiddel wanneer zij iets uitleggen aan een jonger kind. Iets uitleggen aan iemand met minder kennis en ervaring, vergt een hoog niveau van taalcompetentie en inleving!

Kringrondes krijgen vanaf de kleuterklas een prominente plaats in onze schoolwerking. De vaardigheden luisteren en spreken worden tijdens deze kringrondes extra ingeoeffend. De kleuters praten vooral vanuit eigen beleving: ze vertellen elkaar over wat ze meegemaakt hebben, dingen die ze ontdekt hebben, een voorwerp of diertje dat ze thuis of op de speelplaats vonden, hun gevoelens daarbij, ... In de kringronde op het einde van de schooldag kunnen de kinderen laten zien en vertellen over wat ze die dag gebouwd, geknutseld, getekend, gedaan of ervaren hebben. Woordenschatkennis zoals kennis over het weer, de seizoenen, de dagen van de week, enz. wordt tijdens de kringrondes gericht maar nog steeds op een natuurlijke manier aangebracht.

Het luisteren en taalbegrip wordt ondersteund met visuele beelden zoals prenten en pictogrammen.

- **Lezen en schrijven**

Door reeds vanaf de eerste kleuterklas de kinderen te oefenen in het spreken van 'slakkentaal' (boot= b, oo, t), wordt het foneembewustzijn reeds vanaf jonge leeftijd op een speelse, natuurlijke manier ontwikkeld.

We besteden veel aandacht aan een goede schrijfhouding en de ontwikkeling van de schrijfmotoriek. Bij de oudste kleuters wordt hier bijna dagelijks structureel op geoefend.

Door de kleuters zelf vrije teksten te laten verzinnen, die de leerkracht voor hen neerschrijft en die ze zelf illustreren met tekeningen of knutselwerkjes, maken we de verbinding van de beeld- en geschreven taal duidelijk. Of de leerkracht schrijft bij een zelf bedachte tekening of knutselwerkje wat de kleuter erover wilt vertellen, of een andere boodschap van de kleuter voor mama of papa.

De oudste kleuters (4-- en 5-- jarigen) krijgen ook gerichte “toveropdrachten” voor lezen en schrijven. Tijdens deze opdracht gaan ze gericht aan de slag met letters en schriftelijke taal.

❖❖ **Wiskundige initiatie**

Wiskundige initiatie wordt zo veel mogelijk op een onderzoekende en ervaringsgerichte manier aangebracht, bijvoorbeeld tijdens het spel in de hoeken (winkel, bouwhoek, ...) of bij de onderzoekjes die de kinderen doen.

De kinderen leren spelenderwijs en binnen betekenisvolle contexten tellen, de cijfers van 0 tot 10 herkennen en benoemen, sorteren, rangschikken, hoeveelheden vergelijken, meten, ruimtebegrippen hanteren...

Bij de oudsten wordt er structureel geoefend op het herkennen en schrijven van de cijfers met oog voor een goede schrijfhouding en correcte pengreep.

❖❖ **Taalinitiatie Frans**

De outdoorteaching (zie verder) gebeurt in het Frans, met behulp van een Frans sprekende klaspop “Théo le Renard”. Ook hierbij wordt de vreemde taal gekoppeld aan dingen die de kinderen actief doen, wat de verwerving ervan bevordert.

3.2.2 In de lagere school

❖❖ **Eigen inbreng**

Leerlingen brengen zelf thema's aan die hen bezighouden. De wereld van de leerlingen uit de lagere school is al groter: zij zullen vanzelf ook thema's aanbrengen die al wat verder van hen af staan, zoals bijvoorbeeld onderwerpen uit de actualiteit.

Wetende wat er leeft in de klas, probeert de leerkracht de andere lesmomenten ook zoveel mogelijk te koppelen aan de thema's en onderwerpen die de leerlingen zelf aangebracht hebben. Omdat het voor leerlingen ontzettend belangrijk is dat ze weten waarom ze iets leren, wordt bij alles wat aan leerstof wordt aangereikt, steeds de link gelegd met het grotere geheel, zodat het voor de leerlingen duidelijk wordt waarom het voor hen persoonlijk zinvol is deze materie onder de knie te krijgen, waar ze zich bevinden in het leerproces hiervan en waar ze naartoe werken.

❖❖ **Kringrondes**

De *kringrondes* zijn de plek bij uitstek waar kinderen laten zien welke onderwerpen bij hen leven. Ze delen hun interesses en ervaringen met elkaar, stellen vragen, geven elkaar reflectie. Alles mag aan bod komen, op voorwaarde dat het 'zinvol' is en dat de anderen er iets van kunnen leren. De leerkracht coördineert mee, intervenueert indien nodig, zorgt voor verdieping als er zich kansen voordoen en legt onderliggende verbanden. Onderzoeksvragen ontstaan zo tijdens deze kringrondes, en onder begeleiding van de leerkracht gaan de kinderen samen op zoek naar de antwoorden. De kringrondes kunnen een leermoment op zich zijn, maar de onderwerpen die worden aangebracht kunnen ook verder worden uitgediept in een groter onderzoek of project, of kunnen de aanzet geven tot een klasuitstap.

❖❖ **Onderzoeken en projecten**

Door *onderzoeken en projecten* die aansluiten bij hun leefwereld, wordt de leergierigheid van de leerlingen gestimuleerd, waardoor de intrinsieke motivatie groeit. De leerlingen gaan zelfstandig op onderzoek in kleine groep of individueel, maar worden begeleid in het op zoek gaan naar en het kritisch kijken naar informatie. Wanneer het onderzoek is afgerond, maken de leerlingen een samenvatting en lichten deze toe aan de klasgroep op een persoonlijke manier, d.m.v. een presentatie, toneel, lied, PowerPoint, ... Grote projecten worden afgesloten met een toonmoment of voorgesteld op het Forum.

❖❖ **WO: projectwerking**

WO komt in de ToverWijzer projectmatig aan bod.

In de lagere school komen in elke graad tien WO--thema's uit het leerplan aan bod (+/- 6 weken per thema). Deze zijn vooraf vastgelegd om een doorlopende leerlijn WO doorheen onze lagere school te kunnen garanderen. Bij elk thema wordt ernaar gestreefd één uitstap te doen en één specialist in huis te halen.

Naast een vast WO--moment op woensdag, worden ook praatrondes, actua--ronden, helitime, schrijfcafé, workshops, outdoor--teaching, onderzoeksmomenten, lessen

MUVO, LO, filosofie en zelfs reken-- en taallessen in het thema gezet. Omgekeerd komen binnen elke WO--les naast de eindtermen van WO ook enorm veeleindtermen van taal, leren leren en ICT aan bod. Daarnaast koppelen we aan elk thema ook enkele zegswijzen/spreuken, één filosofievraag of universeel principe en een kunstproject of beeldende activiteit. Kunst en religie worden aangehaald in elk project rond geschiedenis en voor techniek voorzien we een verschillende werkvormen, waaronder de "Mysterie box".

Na elke thema wordt er naast een presentatiemoment (a.d.h.v. presentatie, krant, toneeltje, spel, filmpje, tentoonstelling, ...) ook een reflectiemoment gedaan (leren leren).

❖❖ **Rekenen en taal**

Ook rekenen en taal proberen we zoveel mogelijk actief en ervaringsgericht aan te brengen, bijvoorbeeld door deze vaardigheden in te zetten binnen betekenisvolle opdrachten binnen een project, onderzoek, of andere levensechte situaties, door vrije schrijfsels op te nemen in de klaskrant, door oudere leerlingen te laten voorlezen aan de kleuters, door zelf uitnodigingen, menukaarten, affiches, en dergelijke te maken bij schoolactiviteiten, enz.

Voor deze vakken kiezen we voor een *combinatie met vaste methodes* om richting te geven. We kozen daarbij voor methodes die zowel het zelfstandig en zelfsturend werken als differentiatie (o.a. via het viersporenonderwijs) zoveel mogelijk bevorderen.

- **Levend taalonderwijs**

We trekken bewust de kaart van "levend taalonderwijs". Een taal, of het nu gaat om het Nederlands of onderwijs in een tweede of derde taal, leer je immers pas goed als die taal binnen een ruime variatie aan betekenisvolle contexten zijn plek krijgt, en niet alleen tijdens de lesjes taal. Naast bovenstaande voorbeelden, komen (andere) talen bijvoorbeeld ook aan bod door:

- Regelmatige bezoeken aan de bib (eerste graad en oudste kleuters)
- Kans tot vrij lezen in de klas. Elke klas heeft een boekenhoek met een ruim assortiment leesboeken in elke klas, met variatie in tekstgenres: leesboeken, informatieve boeken, strips, AVI--boeken, ...). De eigen collectie wordt aangevuld met regelmatig wisselende bibliotheekpakketten.
- Kringrondes, veelvuldig groepswerk, reflectiemomenten, helitime, ... (zie verder) bieden enorm veel extra leerkansen voor taal. Dit wordt extra bevorderd door het introduceren van verschillende rollen binnen een gesprek: vb. "chief", iemand die complimenten geeft, iemand die het verslag maakt, ...
- Opzoekwerk (onderzoekjes)

- Extra aandacht voor mondelinge communicatie binnen de interacties met andere leerlingen en tussen leerling en leerkracht, doorheen de hele dag (zie verder: milde en verbindende communicatie)
- Tijdens koor wordt ingezoomd op taal, uitspraak, intonatie en taalgevoel
- Verhalenproject
- Toverwijzerspreuken
- Forum
- Verwerkingsopdrachten onder de vorm van toneel, presentaties, ...
- Open staan voor andere talen, vb. Happy Birthday in het Nederlands, Engels, Frans, Arabisch
- Toneel en theater
- Liedjes zingen
- Muziektheater
- Poppenkast
- Gedichtendag
- (Animatie)film kijken
- Dramatiseren van gelezen teksten, rollenspel, ...
- ...

- ***(Creatief) schrijven / Schoolkrant***

Creatief schrijven komt wekelijks aan bod binnen het “Schrijfcafé. Dit vrij schrijven start al bij de kleuters als vrije tekening, waarbij eerst woordjes worden geschreven en stilaan ook zinnen. In de lagere school schrijven leerlingen over uitstappen die ze gemaakt hebben, onderzoeken die ze hebben gevoerd of een eigen fantasietekst. De geschreven teksten vormen een goede uitvalbasis tot spelling en taalbeschouwing: komt mijn boodschap of verhaal over? Staan er geen fouten in? Taal wordt zo bijzonder zinvol voor de kinderen. Regelmatig worden de teksten verzameld en gebundeld in een klaskrant.

❖❖ ICT

- ***Leren werken met ICT:***

Elke klas beschikt over eigen computers. Leren werken met ICT gebeurt zo veel mogelijk op een actieve manier, in betekenisvolle contexten. Zo worden computers functioneel ingezet tijdens de lessen creatief schrijven, W.O., onderzoek, opzoekwerk, opzoeken van de uurregeling van treinen / bussen bij uitstappen, opzoeken illustraties, presentaties maken in Powerpoint, een verslag schrijven in Word,..., gaan de leerlingen zelf aan de slag met een digitaal fotoestel om bijvoorbeeld foto's te trekken voor de klaskrant,... De leerkracht bewaakt daarbij steeds de veiligheid (spam, pop--up vensters, geen persoonlijke gegevens delen, zithouding, papier-- en inktverbruik, energieverbruik,...). Daarnaast worden er ook workshops georganiseerd om te leren programmeren in Scratch en is er de mogelijkheid tot deelname aan typlessen (georganiseerd door een externe organisatie).

- **ICT ter ondersteuning van het leren:**

Vb. ter ondersteuning van zorgbehoeften, educatief videomateriaal ter ondersteuning van het leerproces, extra oefeningen voor rekenen en taal via het programma Scoodle of via door de leerkrachten geselecteerde oefensites, als hulpmiddel voor anderstalige leerlingen, ...

❖❖ **Eindtermen: Leerplan OVSG**

De leerplannen van het OVSG dienen als richtingaanwijzer om de verticale samenhang en de opbouw over de jaren heen te garanderen zodat op het einde van het zesde leerjaar de eindtermen voor alle vakken worden bereikt.

3.3 Zelfregulerend leren

Om optimaal te kunnen groeien krijgen leerlingen de ruimte en de tools om hun leerproces zélf(bewust) in handen te nemen. Ze leren keuzes maken en zichzelf inschatten, waarbij ze worden ondersteund volgens hun persoonlijke noden en behoeften: *heb ik de hele instructie van de leerkracht nodig, volstaat een beetje hulp, of kan ik dit geheel zelfstandig aan? Hoe plan ik mijn huiswerk best in: doe ik alles meteen op maandag, stel ik uit tot donderdagavond, of spreid ik mijn werk over de week? Hoe heb ik deze opdracht aangepakt, wat ging goed, wat ging minder goed, wat kan ik hieruit leren?* In onderzoek (Hattie, 2008;; SONO--beleidsrapport 2018) is veelvuldig aangetoond dat het zelf in handen nemen van het leerproces een positieve invloed heeft op het leren. Het verhoogt o.a. de intrinsieke motivatie, het doorzettingsvermogen en het zelfvertrouwen en het vergemakkelijkt differentiatie.

Enkele voorbeelden:

- leerlingen proberen verschillende methodes uit en ontdekken wat werkt en past bij hun eigen leerstijl (onderlijnen, schrijven, afdekken, bewegend leren, samenvatten, kaartjes maken, zingen, ezelsbruggetjes...)
- heli--time (zie p.48): zelf verwoorden van de leerstof + wat heb ik al onthouden
- zelf maken van wandplaten voor bvb. wiskunde, taal, ...
- verschillende inoefenvormen bij spelling
- betekenisvol leren: vanuit interesse, thema, doel (waar kan ik dit gebruiken in het dagelijks leven?), ervaringsgericht, zelf leren opzoeken,...
- transfer maken naar andere leergebieden, vakoverschrijdend werken
- zelfstandig leren gebruiken van verschillende informatiebronnen (boeken, internet, tijdschriften, woordenboek, atlas,...) met oog voor de betrouwbaarheid van deze bronnen

We besteden veel aandacht aan “leren leren”.

Leren is geen eenvoudig lineaire beweging. Het gaat met vallen en opstaan. Een gevoel van veiligheid is essentieel om te kunnen groeien. Fouten durven maken kan enkel in een omgeving waar je elkaar niet uitlacht maar toelacht, waar je elkaar meeneemt in een positieve leer-spiraal. 'Ik wil het kunnen' en 'ik mag fouten maken', van fouten leer je, iedereen maakt fouten. Door onze kinderen inzicht te geven in het leerproces, wordt de weerstand bij moeilijkheden al heel wat kleiner. Succesjes en tegenslagen zijn immers normaal, veilig terrein.

We vinden het belangrijk dat onze kinderen het proces van vallen en opstaan begrijpen. Daarom visualiseren we het leer-proces: een bak met aarde, kuilen, zaadjes, plakaten. Het groeiproces vertrekt vanuit je comfortzone (rust): **Zaadje**. Het vraagt moed om uit die comfortzone te stappen om te groeien, om vanuit het zaadje een plant te worden en fragiel te zijn (groei): **Boom**. Maar we doen dit samen, helpen elkaar en beschermen elkaar tijdens dit proces.

Zaadje en Boom: beiden stappen 'hun levenspad', beiden zijn steeds in ons aanwezig. De Boom kan de leerkuil ingaan en plots veranderen in het zaadje. Het zaadje kan uit de leerkuil klauteren en veranderen in een boom. Beiden zijn goed. Je kan een periode hebben waarbij er sociaal-emotionele aspecten spelen waardoor je voor een tijdje zoals het zaadje bent. Wanneer je als leerkracht merkt dat een kind een zaadje blijft uit angst om te leren, dan kan er aangemoedigd worden maar steeds zonder oordeel op het 'teruggetrokken zijn'.

Als je iets nieuw doet/leert, is het **leerpad** dat je bewandelt nog niet goed zichtbaar, misschien wel met obstakels. Telkens je dit herhaalt, wordt het pad duidelijker en gemakkelijker bewandelbaar.

Al je potentieel is aanwezig in jouw zaadje. Het is gewoon een kwestie van de harde schil te doorbreken en te groeien. Gewoon....

Om die groei te ondersteunen, moedigen we de kinderen aan om hun eigen unieke **levenspad** te bewandelen. We maken de kinderen ervan bewust dat je van een perenzaadje geen appel maakt, en dat is helemaal ok. We begeleiden hen naar:

- Zelfzekerheid
- Bewust-zijn van de eigen talenten
- Authentiek zijn
- Leergierig zijn
- Zich goed genoeg voelen
- Fouten durven maken
- Het loskomen van oordeel
- Het kunnen hanteren van verbindende communicatie (zie verder in dit document)

Dromen spelen een belangrijke rol in dit proces. Ze geven richting aan je levenspad. We stimuleren de kinderen om te durven dromen, zonder enige grens. Dromen, groots of klein, komen uit je onderbuik. Ze zijn ongehinderd door eender welke ratio en vormen een belangrijke voedingsbodem om te groeien.

Elk jaar stellen we de kinderen de vraag: 'Wat is jouw droom?'. Elk jaar laten we de kinderen er ongehinderd over reflecteren, ermee spelen. We moedigen hen aan om groots te denken, los van elke consequentie. Dromen worden niet beoordeeld, niet beteugeld. Ze zijn vrij en oneindig.

We houden hun dromen bij in de GroeiMeters. Dit document krijgen de kinderen mee naar huis. We willen hen eraan herinneren dat dromen onlosmakelijk verbonden zijn met groeien. Dat je potentieel maar eindigt waar je droom stopt.

3.4 De leerkracht als ondersteuner van de leer-kracht in het kind

Het leerproces volledig in handen geven van de leerlingen is moeilijk en wordt door verschillende experts afgeraden (SONO--rapport 2018;; Booth et al., 2014). Beter is hen hierin te 'coachen', steeds vanuit een diepgeworteld vertrouwen in de leer--kracht van het kind.

Leerkrachten in de ToverWijzer begeleiden de leerlingen op intellectueel, emotioneel en sociaal vlak. Hij/zij creëert voortdurend leersituaties die zoveel mogelijk aansluiten bij de leefwereld van de kinderen, brengt hen in contact met nieuwe, nog onbekende stukjes wereld en daagt hen uit tot exploratie en onderzoek. Hij geeft richting en helpt hen moeilijkheden te overbruggen. Onze leerkrachten zijn emotioneel-- en communicatievaardig, hebben zicht op de individuele leerstijl van de leerlingen en zorgen voor een breed aanbod van leervormen, zodat de leerlingen worden aangesproken op een voor hen passende manier. Zo krijgt het kind gaandeweg meer en meer zijn eigen leerproces in handen. De leerkracht behoudt daarbij steeds het verticale overzicht over de leerplannen en de te behalen einddoelen.

De kwaliteit van het onderwijs hangt af van de kwaliteit van de leerkrachten!

Door onze leerkrachten een tool te geven om stress te ontladen, door constante coaching aan te bieden en hen ruimte te geven om dingen voor te bereiden, administratief werk te doen of te overleggen, dragen wij tegelijkertijd zorg voor onze leerkrachten, onze leerlingen en de kwaliteit van ons onderwijs.

IV. Muzische school

Muzische Vorming neemt een heel belangrijke plaats in binnen het onderwijs van de ToverWijzer.

Elk kind ervaart de wereld rondom zich op zijn eigen specifieke manier. Dezelfde werkelijkheid laat bij iedereen toch andere indrukken, gedachten en gevoelens na: zo heeft iedereen zijn unieke, persoonlijke impressies van de wereld. Muzische vorming wil kinderen uitnodigen om aan deze persoonlijke impressies uiting te geven en ze op een creatieve manier tot expressie te brengen. Het helpt kinderen om wat ze ervaren en beleven te kunnen plaatsen, vast te houden en weer op te roepen. Elk muzisch domein kan daarvoor benut worden: muziek, drama, beeldende kunst, media en dans.

Het welbevinden van een kind is daarbij steeds enorm belangrijk, zodat het uiten van creativiteit op een spontane manier kan gebeuren. De leerkracht biedt een veilig kader aan met een duidelijke structuur, zodat improvisatie kan ontstaan en kinderen zich durven te tonen aan elkaar vanuit zichzelf.

Het muzisch bezig zijn heeft een stimulerende werking op de brede persoonlijkheidsontwikkeling. Het stimuleert de creatieve ontwikkeling, de sociaal-emotionele ontwikkeling, de psychomotorische ontwikkeling, de cognitieve ontwikkeling en de taalontwikkeling.

4.1 Een aparte plek in het totaalaanbod

Muzische vorming neemt naast de meer intellectuele vakken en beweging, een prominente rol in onze werking in. We geven een basisaanbod beeldende kunst, dans, toneel en expressie, koor,... in:

- koor
- muzieklabo
- drama en expressie
- beeldende kunst en media
- circus
- ambachtelijke workshops
- klasoverschrijdende projecten (vb. muziektheater waaraan alle kinderen hun muzische bijdrage leveren)
- ...

De verschillende muzische domeinen worden mee ondersteund door externe deskundigen, o.a. van de Tiense kunstacademie (ART).

Jaarlijks wordt er gewerkt naar een product zoals een concert of muziektheater, dat ontstaan is vanuit het procesgerichte werken tijdens de lessen muzische vorming.

4.2 Muzische vorming als versterking van andere vakken

Muzische vorming zit verweven doorheen de dagelijkse werking in de klas. Voor sommige kinderen vormt de muzische manier een extra ingangspoort om kennis en vaardigheden te verwerven en verwerken.

V. Respect voor eigenheid en diversiteit

Geen enkel kind is hetzelfde, maar één ding hebben alle kinderen wel gemeenschappelijk: in elk kind zit een uniek potentieel, een “zaadje”, klaar om te groeien.

Net zoals alle zaadjes, ongeacht tot welke plant ze zullen uitgroeien, nood hebben aan licht, lucht, water en voedingsstoffen, hebben alle kinderen nood aan een warm en respectvol klimaat, met veel oog voor welbevinden en een brede persoonlijkheidsontwikkeling. Alle kinderen hebben nood aan een vaste structuur en voldoende voorspelbaarheid. Alle kinderen hebben baat bij zoveel mogelijk individuele begeleiding op leerniveau en op hun eigen tempo. Elk kind heeft een eigen gevoelswereld, een eigen manier van denken en van zich uitdrukken, een eigen fysiologie, een eigen manier van omgaan met anderen en met zichzelf. De één leert uit een boek, de ander leert in een leerkracht--gestuurde les, weer een ander moet dingen voelen of erbij rondlopen, dansen of al zingend, en sommigen leren door met een groepje iets uit te zoeken.

Individueel onderwijs is als school uiteraard geen haalbare kaart, maar het team van de ToverWijzer streeft ernaar een plek te creëren waarin vele kinderen kunnen groeien. We geloven erin dat we, door bovenstaand kader te bieden, tegemoet kunnen komen aan de noden en behoeften van een groot deel van de leerlingen. In de ToverWijzer doorlopen de leerlingen het curriculum dat vastgelegd is door het Ministerie van Onderwijs, maar we gaan steeds op zoek naar de juiste ingangspoort, passend bij het kind, zodat het tot optimaal leren kan komen.

In ons systeem vragen we een hoge graad van zelfstandigheid en autonomie van de kinderen. Deze vaardigheden worden vanaf de kleuterklas aangeleerd en ontwikkeld. Als omwille van bepaalde kind-factoren net deze vaardigheden onvoldoende ontwikkelen, is onze school niet de optimale leeromgeving voor het kind. Ook als kinderen later instromen, dient er een basis zelfregulatie en zelfsturing aanwezig te zijn.

5.1 Pas naar school: een start op eigen tempo

Niet alle kinderen zijn op dezelfde leeftijd schoolrijp. Elk kind heeft zijn eigen tempo. Het is belangrijk het ontwikkelingsniveau van het kind te respecteren en in te schatten of het de stap naar de kleuterschool al kan zetten. Wij geven als school zoveel mogelijk vrijheid aan de ouders om het ritme van het kind te volgen. Dit steeds insamenspraak met de leerkracht.

5.2 Multileeftijdsklassen

De groepering in graadsklassen zowel bij de kleuters als in de lagere school, leidt automatisch tot differentiatie. In het SONO--onderzoeksrapport (2018) met aanbevelingen voor het onderwijsbeleid in Vlaanderen voor de 21^e eeuw, wordt een pleidooi gehouden voor dergelijke multileeftijdsklassen: “Een voorbeeld van externe differentiatie is de groepering in multileeftijdsklassen, waarin leerlingen van verschillende leerjaren of leeftijden samenzitten (Vandecandelaere et al., 2017). In multileeftijdsklassen kunnen jongere kinderen – dankzij interactie met oudere, meer ervaren klasgenoten – meer uitdagende taken opnemen en via imitatiegedrag mogelijk ook sneller leren. Omgekeerd kunnen sterkere leerlingen meer prosociaal gedrag en verantwoordelijkheidszin ontwikkelen dankzij de interactie met andere leerlingen (). In wetenschappelijk onderzoek is evidentie gevonden voor het feit dat het welbevinden en de leermotivatie in multileeftijdsklassen hoger zijn (Guo et al., 2014;; Leuven & 54 Ronning, 2011).” De jongere kinderen leren enorm veel van de uitgebreidere taal van de oudere kinderen, maar ook de oudere kinderen worden uitgedaagd om taal te gebruiken als communicatiemiddel wanneer zij iets uitleggen aan een jonger kind. Iets uitleggen aan iemand met minder kennis en ervaring, vergt een hoog niveau van taalcompetentie en inleving!

Binnen de graadsklas differentiëren de leerkrachten ook naar leeftijdsgroep. Zo is er voor de oudste kleuters bijvoorbeeld een specifiek aanbod rond ontluikende geletterdheid en wiskundige initiatie. In de lagere school worden de twee leeftijdsgroepen voor lezen, schrijven, rekenen,... gesplitst, waarbij de ene groep bvb. iets nieuws aangeleerd krijgt, terwijl de andere op dat moment zelfstandig aan het werk is. De leerkracht kan op deze manier extra aandacht geven aan een kleine groepje leerlingen. Aangezien de leerkracht zeer goed vertrouwd is met de leerstof van beide leerjaren, wordt differentiatie naar boven of naar onder toe bovendien veel evidentier.

5.3 Viersporenonderwijs: differentiatie, coöperatief leren en zelfsturing

Het klassikaal of frontaal lesgeven komt vaak niet tegemoet aan effectief onderwijzen op maat voor iedereen. Het 4--sporen onderwijs zorgt ervoor dat leerlingen bij vakken als taal, Frans, rekenen, spelling, schrijven en lezen samen werken, samen leren (coöperatief leren) en tegelijk aan de slag kunnen op hun eigen niveau en volgens hun eigen leerstijl. Ze nemen zélf(bewust) hun leerproces in handen, leren keuzes maken in een veilig klasklimaat, leren zichzelf inschatten en kunnen worden ondersteund volgens hun persoonlijke noden en behoeften.

---

² <https://www.ugent.be/nl/actueel/taal-leren-nederlands-kleuter-school-zorg-onderzoek.htm> , 2019

De leerlingen krijgen op maandag een weekplan met de leerstof van die week. Elke leerling schrijft zich, op zijn weekplanning, in in de groep waarbij hij zichzelf inschat en de leerstof wil verwerken. Wanneer ze aan een lesonderwerp zijn begonnen, kleuren ze de startknop op hun weekplanning groen. Als ze klaar zijn kleuren ze de stopknop rood. Zo gaan leerlingen in hun vrije werktijd zelfstandig aan de slag. Elke les wordt samen met de leerkracht geëvalueerd: 'Heb ik me juist ingeschat? Is de leerstof gekend? Is er remediëring nodig?' Deze manier van werken wordt stapsgewijs opgebouwd over de verschillende leerjaren.

Vier sporen:

- Groep 1: Volgt de instructie en krijgt een verlengde instructie. Maakt samen met de leerkracht (beperkte) basisoefeningen.
- Groep 2: Volgt de instructie en gaat nadien zelfstandig aan het werk en maakt de basisoefeningen.
- Groep 3: Verwerkt de instructie zelfstandig en maakt de oefeningen zelfstandig.
- Groep 4: Deze leerlingen hebben dit leerstofonderdeel reeds volledig verwerkt en volgen een apart traject (enkel leerlingen met een sterke leervoorsprong).

Deze manier van werken bevordert de zelfstandigheid en maakt differentiëren dankbaar. Bovendien kunnen de kinderen op eigen tempo en niveau aan de slag gaan en kunnen ze ook van elkaar leren. De leerkracht behoudt steeds het overzicht op de leerplannen en de ontwikkelingsdoelen. Het zelfstandig werken met de weekplanning wordt procesmatig aangeleerd en begeleid. Leerlingen uit de eerste graad hebben hierbij nog volledige begeleiding nodig. Leerlingen van de tweede en derde graad kunnen er reeds zelfstandig mee aan de slag.

5.4 Keuze voor lesmethoden met ingebouwde differentiatie en digitale tools

De vaste methoden die we gebruiken zijn mede gekozen op basis van het handig gebruik voor zelfstandig en zelfsturend werken, reeds in de methode ingebouwde differentiatie en omwille van hun goed ondersteunend digitaal platform, wat opnieuw mogelijkheden biedt tot differentiatie. Zowel in de methode "Wiskanjers" als in de methode "Taalkanjers" zit het meersporenonderwijs al geïntegreerd en zijn er gedifferentieerde herhalingslessen voorhanden. In het bijhorende digitaal oefenplatform kunnen kinderen zelfstandig, gedifferentieerd en op eigen tempo oefenen.

5.5 Een klasinrichting die gedifferentieerd werken mogelijk maakt

Onze manier van werken zie je duidelijk weerspiegeld in de klasinrichting. In elke klas is ruimte voor een kring, individueel werk, coöperatief leren, een instructietafel, een uitgebreide en toegankelijke computerhoek, gewone schrijfborden en een digibord. Dit maakt verrijking en variatie in aanbod aan materialen en werkvormen, structureel mogelijk.

5.6 Specifieke begeleiding en zorg

Indien na observatie en toetsing van de leerstof uit foutenanalyses blijkt dat er nood is aan verhoogde zorg, worden gerichte instructies en remediëring voorzien. Wij kiezen ervoor om deze extra zorg zoveel mogelijk in de klas in te zetten, door de leerkracht zelf, waar nodig met extra ondersteuning (bvb. de zorgleerkracht staat als co-leerkracht de leerkracht bij en gaat met kleine groepjes of met individuele kinderen aan de slag). Dit doen we om stigmatisering te voorkomen.

Voor een klein aantal kinderen volstaan bovenstaande maatregelen niet. Voor deze groep wordt intens samengewerkt met het CLB en andere deskundige externen;; kinesisten, logopedisten, speltherapeuten, ondersteuningsnetwerk, ... Alle partijen, met de ouders en de leerlingen zelf als ervaringsdeskundigen, worden actief betrokken en in multidisciplinair overleg wordt een handelingsplan opgesteld. De minimumdoelen worden geformuleerd en regelmatig geëvalueerd.

Goed overleg met alle partijen is een noodzaak. In onze coöperatieve werking is een duidelijke communicatie tussen leerlingen, leerkrachten, zorgleerkrachten, externe deskundigen (CLB, kinesist, ON, ...) en ouders dan ook heel erg belangrijk.

- Remediëring gebeurt zoveel mogelijk **door de klasleerkracht, in de klas**, met evt. extra ondersteuning
- **Zorgleerkrachten** werken zowel als co-teacher als individueel met kinderen
- De **zorgcoördinator** heeft de verantwoordelijkheid over het zorgbeleid in onze school en alles wat hiermee te maken heeft.
- Het **CLB** volgt leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften op en ondersteunt waar nodig.
- **Multidisciplinair overleg** met CLB en deskundige externen (kinesist, logopedist, ONW, ...)

5.7 Cultuurbeschouwing

In de ToverWijzer zijn kinderen van alle levensbeschouwingen welkom!

Cultuurbeschouwing is een term die door de overheid gebruikt wordt om levensbeschouwelijke vorming anders dan erkende godsdienst of niet--confessionele zedenleer aan te duiden in vrije scholen. Cultuurbeschouwing krijgt in de ToverWijzer niet alleen een bijzondere plek gedurende de twee hiervoor voorziene lestijden, maar het wordt de hele dag door in praktijk gebracht. Leren samen-leven met mensen van verschillende achtergronden en culturen en daarin vooral de verschillende bevolkingsgroepen en levensbeschouwingen leren kennen.

We gebruiken het logboek *Wegwijzer cultuurbeschouwing, op wandel met een kaart* als wegwijzer. Onze visie op cultuurbeschouwing wordt hierin mooi weergegeven:

Cultuurbeschouwing is het samen doen, ervaren en spreken naar aanleiding van zeer diverse situaties en voorvallen en stilaan:

- een gevoeligheid en bewustzijn ontwikkelen voor wat waardevol is (ethisch en esthetisch) en wat ertoe doet;;
- ervaren 'een individu of een persoon' te zijn in meerdere / verschillende groepen en ervaren wat het betekent om lid en deelgenoot te zijn van een groep in vrijheid;;
- begrijpen dat ze deel uitmaken van een ecosysteem, een groter geheel, lokaal en mondiaal;;
- mogelijkheden leren kennen om in te grijpen in de kwaliteit van leven;;
- ervaren dat in het uniek persoonlijke tegelijk het universele kan weerklinken;;
- gevoel ontwikkelen voor de ziel der dingen, dingen die we niet weten en er toch zijn en dingen die ons dagelijks leven overstijgen.

Cultuurbeschouwing is samen oefenen in het beantwoorden van vragen en bespreken van kwesties die geen pasklaar antwoord kennen. Het is zoeken hoe we die kunnen verwoorden en vormgeven om te delen met elkaar. Het is gelijkenissen en verschillen benoemen om te begrijpen, om samenhang te ontdekken. Het is zien dat de plek waar je je bevindt en de tijd jouw werkelijkheid mee bepalen. Het is merken dat de dingen en tradities nooit af zijn.

Hiervoor is:

- een open blik nodig en een onderzoekende houding;;
- empathie, een ander perspectief kunnen innemen en van perspectief wisselen, meteen ook de basis voor mededogen en solidariteit;;

- bewustzijn dat je handelt vanuit een referentiekader (opgebouwd vanuit je coördinaten);;
- tekens en codes kunnen lezen en ertussen kunnen schakelen;;
- vragen leren stellen: kritische, morele en existentiële vragen en die hun werk laten doen.

Door cultuurbeschouwing kunnen mensen zich ontwikkelen of vormen in de volgende 4 domeinen:

- de morele of ethische ontwikkeling of vorming;;
- de esthetische ontwikkeling of vorming;;
- de kritisch--creatieve denkontwikkeling (filosoferen, onderzoekend leren en probleemstellend leren);;
- de religieuze of spirituele ontwikkeling of vorming.

Deze ontwikkeling verloopt niet in van tevoren vastgelegde stadia van ontwikkeling, wel in de zone van de naaste ontwikkeling die wordt uitgedaagd.

Kinderen gaan die weg niet alleen. Ze doen dit in de context van coöperatief werken binnen een klasgemeenschap van onderzoek.

We willen een cultuurbeschouwingspraktijk uitbouwen waardoor kinderen en volwassenen hun coördinaten leren kennen, samenhang leren zien en begrijpen. Cultuuruitingen uit het leven gegrepen zijn de start van cultuurbeschouwing.

Ze vormt de grond onder of een verbinding doorheen alle leergebieden. Een leerlijn cultuurbeschouwing is circulair omwille van die verbinding. Het is steeds maar weer situaties creëren voor cultuurbeschouwing. Altijd opnieuw gelijkenissen én verschillen benoemen en onderliggende samenhangen ontdekken en begrijpen.

De kinderen leren zich uitdrukken en zich verantwoorden, ruimte laten voor een ander en samen bekijken 'Hoe gaan we dat hier samen doen?' en 'Wat is daarvoor nodig?' Ze leren om zelf de leiding te nemen over hun denken en vanuit nieuwsgierigheid en kritische blik te werpen op de wereld. Op die manier brengen we een levensbeschouwelijke, cultureel maatschappelijke geletterdheid op gang. Zo wordt de school ook een oefenplaats van democratie.

De klasraad bevordert het proefondervindelijk verkennen van de rechten en de plichten, van ieders vrijheid en verantwoordelijkheid in de klas.

Hierbij geven we veel aandacht aan de taal waarin we spreken. Een milde, open communicatie waaruit wederkerig respect spreekt. Zo worden kinderen zich bewust van het feit dat ze met elk woord dat ze spreken hun omgeving beïnvloeden.

In de praktijk

Vakgerelateerd

2x50min besteden we expliciet aan cultuurbeschouwing (tijdens praatronde). We vertrekken vanuit de leefwereld van onze kinderen: ze brengen spullen mee en vertellen. Dat levert een enorme rijkdom op aan gesprekstof. Daarnaast stellen de kinderen op regelmatige basis actualiteiten voor. Een berichtje in de media dat hun aandacht trok, wordt voorgesteld aan de klas. We maken ook gebruik van onze multicultureel samengestelde school. Kinderen of ouders komen vertellen over hun cultuur, over hun gewoontes en zienswijzen. Zo wordt ver van mijn bed opeens heel dichtbij.

De kinderen luisteren, vormen hun mening, leren die verwoorden op een respectvolle manier, luisteren naar andere invalshoeken, leren dat je mening kan/mag veranderen, leren zich inleven in de ander, leren omgaan met het feit dat anderen een andere mening kunnen hebben en dat dat ok is. Het logboek *Wegwijzer cultuurbeschouwing, op wandel met een kaart* van FOPEM gebruiken we als wegwijzer.

Binnen het vak WO is er ook aandacht voor cultuurbeschouwing. Wanneer we een geschiedkundig thema behandelen, besteden we uiteraard tijd aan kunst, religie, politiek, enz. Maar elk WO-thema kan op een beschouwende manier worden benaderd, ook onderwerpen zoals techniek, tijd of het lichaam. We koppelen een filosofievraag en/of een universeel principe aan elk thema om de discussie op gang te brengen, de blik te openen, om het grotere geheel te zien, om te reflecteren.

In de derde graad besteden we tijd aan het thema Wereld – Culturen: ouders komen uitleg geven over hun cultuur, godsdienst,... Dit zijn telkens ontzettend inspirerende dagen voor de leerlingen: een mama die in kledingsdracht van Indië komt uitleg geven en ook lekker Indisch gekookt heeft om te proeven, een joodse ouder die komt vertellen over hun cultuur,... Het is enorm verbindend om te ontdekken dat de kaarsen in de chanoeka in het jodendom worden gebrand op dezelfde tijd dat christenen een adventskrans aansteken. Zoveel verbindingen, zoveel mooie rituelen, vaak ietwat dezelfde rituelen die in de verschillende culturen terugkomen. Maar tegelijkertijd ook allemaal met hun eigenheid.

Samen-leven, in respect en openheid met elkaar, is dan heel natuurlijk en enorm verrijkend voor iedereen. Dat beleven we nog eens heel mooi tijdens onze jaarlijkse open-klasdag. Dat wordt georganiseerd in de vorm van een 'Auberge espagnole': alle ouders brengen iets mee om te eten. Zo ontstaat er spontaan een enorm divers buffet, genieten iedereen van elkaars eigenheid.

Schoolcultuur

We laten het vak cultuurbeschouwing nooit los. Onze schoolcultuur is er één van

voorleven. Wat we van onze kinderen verwachten, doen we ook zelf. **Gedrag begrijpen** en **verbindende communicatie** zijn daarbij onze hoofdpijlers. Het traject dat we volgen om daar te geraken is intensief.

De basistechnieken voor verbindende communicatie en inzicht in gedrag worden al aangebracht in de **kleuterklas**. Met de beeldende taal van '**Grommy en Hartelief**' (Mindfulnessboek David Dewulf met liedjes van onze muzikleerkracht Nina Van Herwegen leren onze kleuters hun gevoelens en die van anderen herkennen en benoemen. Ze leren dat iedereen een Grommy en een Hartelief in zich heeft, dat dat ok is. Maar ook Grommy heeft zich aan regels te houden. Ze beginnen de dag met een praatronde, en leren dat de persoon met de praatstok het woord heeft. Zo krijgt iedereen die iets wil vertellen de ruimte om dat te doen.

Pol de Trol is een vriendje van Grommy en Hartelief en is die wijze persoon in ons die al heel veel kennis en wijsheid meedraagt, meer zelfs dan we soms zelf in eerste instantie beseffen. (alle potentieel zit al in het kind. Door een rijke voedingsbodem te bieden, laten we de zaadjes die al aanwezig zijn groeien: zie visie de TW).

We gebruiken het boekje 'Toverdruppels' en de tranenfee om te werken rond emoties als verdriet, gemis, pijn, troost enz.

In de **lagere school** gaan we verder met het installeren en oefenen van deze manier van communiceren. We creëerden een oefenplek voor milde communicatie in elke klas: de **babbelhoek**. Regelmatig gaat juf Nina naar een klas (elke graad komt aan de beurt) en oefent ze intensief samen met de kinderen. In een rollenspel worden situaties nagespeeld. Er wordt gevoeld, reacties worden besproken, andere benaderingswijzen voorgesteld (jakhals versus giraf). Iedereen neemt de verschillende rollen op zich. Zo wordt er in een veilige setting soms helemaal uit de comfortzone getreden. Eén gegeven is absoluut: wie de steen vastheeft, heeft het woord. Het is wonderbaarlijk om te zien hoeveel de kinderen hieruit leren, hoeveel tools ze uit deze oefensessie meenemen naar het echte leven.

Dit systeem werkt dermate goed, dat we beslisten om ook een babbelhoek in te richten op de speelplaats. Conflicten (die er onvermijdelijk zijn op de speelplaats) kunnen zo in alle rust uitgepraat worden, op een manier die kinderen kennen. Als volgende stap willen we de ouders meenemen in dit systeem, zodat de techniek ook thuis kan toegepast worden.

De ontwikkeling van beeldende taal in verband met sociale relaties zetten we in de lagere school verder met de **axenroos** van Nand Cuvelier. Het geeft een eenvoudige en toch volledige kijk op het gedrag van mensen. Kinderen die de specifieke beeldende taal begrijpen en leren gebruiken, krijgen meer inzicht in eigen gedrag en functioneren en gaandeweg ook in dat van anderen. De taal wordt geïnstalleerd in de eerste graad, en verankerd in de tweede graad, verdiept in de derde graad.

We zijn volop bezig met het installeren van deze technieken, een 'work in

progress'.

We zetten dus stevig in op inzicht in gedrag en op verbindend communiceren. Maar we weten heel goed dat je maar mild kan communiceren als je niet gefrustreerd of geïrriteerd bent. **Meditatie** is een tool bij uitstek om frustratie te laten zakken.

Maar laten we het nut van mediteren niet beperken tot het wegwerken van irritatie. Mediteren neemt een erg belangrijke plaats in binnen onze schoolwerking. We starten en eindigen onze schooldag ermee. Dat creëert een uitstekend klimaat om de geesten van onze kinderen wagenwijd open te zetten voor wat er komt, creëert de rust om af te sluiten na een drukke dag.

We leren de meditatietechniek stapsgewijs aan vanaf de laatste kleuterklas. We merken dat de kinderen het heel snel oppikken en implementeren in hun leven, ook buiten de schooluren.

We dragen de principes van de democratie hoog in ons vaandel. Wekelijks organiseren we een klasraad. Dan wordt iedereen gehoord, worden complimenten gegeven, wrevels geuit, er worden voorstellen geformuleerd, leefregels besproken, en uiteraard beslissingen genomen. Op schoolniveau is er de 'Wijze raad'. Een 4-tal keer per jaar verzamelen alle kinderen van de school zich.

Filosoferen met de kinderen doen we aan de hand van de ToverWijzerSpreuken. In het begin van elke nieuwe maand introduceren we een nieuwe universele spreuk in de school. Enkele voorbeelden: Het geheel is meer dan de som van de delen, Wees lief voor jezelf, Tegenstellingen gaan samen. Daar wordt even over gereflecteerd in elke klasgroep. De kinderen leren dat we deel uitmaken van een groter geheel en dat dit groter geheel ook in onszelf terugkomt. Dan laten we de wijsheid los, maar niet helemaal. Gedurende de hele maand leggen we regelmatig weer de link tussen ons handelen, onze activiteiten en de spreuk. Zo verandert het perspectief van de kinderen geregeld, leren ze op allerlei momenten een meta-standpunt in te nemen.

VI. Veerkracht en meditatie

6.1 Gezonde schoolomgeving

We streven ernaar in de ToverWijzer een zoveel mogelijk stressvrije schoolomgeving te creëren door:

- kleinschaligheid
- voldoende structuur en voorspelbaarheid
- groene omgeving, outdoor learning
- differentiatie
- verbindende communicatie
- enkel zinvol huiswerk
- ervaringsgericht onderwijs
- veel aandacht voor beweging en creativiteit
- anders evalueren
- stiltemoment
- ...

6.2 Leren omgaan met stress en veerkrachtig in het leven staan

Stress kan je in onze steeds complexer wordende maatschappij niet vermijden. Hoewel we op school wel trachten een zoveel mogelijk stressvrije omgeving te creëren, komen kinderen ook op school alsnog voortdurend in situaties terecht waarbij ze spanning en druk ervaren: vriendschapsrelaties, leersituaties, nieuwe ervaringen, ... Daarom is het belangrijk dat kinderen ook met stress leren omgaan. De Hoge Gezondheidsraad riep in het verleden meermaals op dat reeds vanaf de basisschool te doen.

In de ToverWijzer leren we de kinderen verschillende tools om met stress om te gaan: de stiltetechniek, leren op een milde en open manier te communiceren, het leren (h)erkennen van emoties, ermee omgaan en ze reguleren. Op die manier proberen we onze leerlingen te helpen veerkrachtig in het leven te staan.

We steken veel tijd in het creëren van een optimaal klas- en schoolklimaat om de juiste balans te vinden waarin leren optimaal kan verlopen. Tijdens de **Gouden ToverWijzeweken** staat groepsvorming centraal. Daarnaast leren we de kinderen hoe het leerproces functioneert. Dat inzicht creëert een veilige omgeving om te proberen, om tegenslagen en succesjes te ervaren. We moedigen de kinderen aan om hun eigen, unieke levenspad te bewandelen, zonder oordeel. Durven dromen is daarin een belangrijke vaardigheid, want dromen geven richting aan je levenspad.

6.3 De stiltetechniek

In de ToverWijzer starten en eindigen we de schooldag met een stiltemoment, waarop de leerlingen al zittend of tekenend gedurende vijf minuten samen de stiltetechniek – een meditatietechniek – beoefenen. Vanaf tien jaar doen de leerlingen de techniek gedurende tien minuten met de ogen gesloten.

De stiltetechniek werkt stress ontladend, ondersteunt de volledige persoonlijkheidsontwikkeling en bevordert de alertheid en concentratie. Dit alles ondersteunt een optimaal leerproces bij de kinderen en is daarom zeer effectief in een onderwijskader.

De mate waarin leerlingen in staat zijn om kennis op te nemen, wordt sterk bepaald door de rust die een leerling in zich heeft, door de mate waarin leerlingen in staat zijn zich te concentreren, door het plezier dat leerlingen hebben in het leren, door de mate waarin de leerling een positief zelfbeeld heeft, door de sfeer in de klas en de relatie die ze met de leerkrachten hebben. De rol en het belang van bewustzijn van de leerling bij het opdoen van kennis is vaak een sterk onderschatte factor in het onderwijs. Als het bewustzijn helder en rustig is, kan de leerling beter en sneller kennis opnemen. Aandacht voor de ontwikkeling van het bewustzijn van de leerling biedt daarom wezenlijke en significante voordelen voor het onderwijs (Hattie, 2008).

O.a. topneuroloog Steven Laureys voert in zijn “No--nonsense meditatieboek” (2019) een pleidooi voor meditatie omwille van de wetenschappelijk bewezen positieve effecten ervan op lichaam en geest, waaronder: minder stress en angst, een positieve impact op het immuunsysteem en een scherpere focus.

6.4 Verbindende communicatie

We leren onze leerlingen op een geweldloze manier communiceren, met respect voor de anderen en voor zichzelf. Meningsverschillen, ruzies, ...: ze bezorgen veel stress. Ze zijn onvermijdelijk, zowel voor kinderen als volwassenen. We grijpen deze momenten aan als leermomenten om conflicten op een geweldloze manier te leren oplossen.

6.5 Leren (h)erkennen, accepteren en omgaan met emoties

We leren de kinderen van jongs af aan hun eigen emoties en die van anderen te herkennen en hier op een geweldloze manier uiting aan te geven.

Dit doen we o.a. door:

- hen dagdagelijks bewust woordenschat aan te leren om hun gevoelens uit te drukken.
- als leerkracht specifieke mindfulness methodieken te gebruiken, vb. werken met de figuren Grommy, Harteliefje, Pol de Trol en Kwebly⁴, creatieve verwerking van emoties,...
- wekelijkse vaste kringmomenten waarin “wrevels” en “complimenten” kunnen geuit en besproken worden
- Filmpjes met Jack en Giro over de 4 kernwoorden van verbindende communicatie (waarneming, gevoel, behoefte en verzoek)
- **Filmpjes met Hartelief en Grommy voor de kleuters**
- We leren de kinderen hun eigen draagkracht aan te voelen en hoe ze die kunnen reguleren. Hun ‘draagkracht’ wordt visueel voorgesteld door emmers in

verschillenden kleuren (groen, geel, oranje rood). Door gericht vragen te stellen, leren de kinderen inschatten 'hoe vol' hun emmertje is, wat dat met hun doet en wat ze zelf kunnen doen om hun emmertje te legen.

---

4 <http://daviddewulf.be/nl/voor-kids-en-jongeren/>

VII. De kracht van relaties en verbindende communicatie

Een kind wordt niet geboren met de vaardigheden om zichzelf te reguleren, te communiceren, ... Deze vaardigheden ontwikkelt het kind vanaf het prille begin in relatie met belangrijke volwassen hechtingsfiguren. Net om die reden hechten wij in de ToverWijzer zoveel belang aan de kwaliteit van relaties.

Het is in de authentieke relatie met de leerkracht dat een kind tot leren komt. De kwaliteit van de relatie en de manier waarop de leerkracht vaardigheden belichaamt die we in de kinderen verlevendigd willen zien, bepalen voor een groot stuk hun leerproces. Veiligheid, openheid, respect, verbinding, milde communicatie zorgen voor een relatie waarin een kind zich gedragen weet, waarin het zich veilig genoeg voelt om fouten te mogen maken en te mogen experimenteren, waarin het onvoorwaardelijke liefde en acceptatie ervaart om te mogen groeien en waarin het op een milde manier feedback krijgt zodat het deze kan interioriseren: onafhankelijke, zelfgemotiveerde en volwassen personen worden, met waardering voor hun eigenwaarde en aandacht voor de gevoelens, rechten en menselijke waardigheid van anderen.

Elke leerling is voor ons een unieke persoonlijkheid, die we zo goed mogelijk willen leren kennen en waarmee we op een sensitieve, responsieve en authentieke manier in verbinding proberen te gaan.

De sensitieve, responsieve houding van onze leerkrachten naar de kinderen toe, betekent concreet:

- dat ze elk kind aanvaarden, niet gewoon vanuit hun hoofd, maar op een echt doorvoelde manier,
- dat ze zowel krachten en talenten, als signalen van onzekerheid en faalangst zeer goed opmerken,
- dat ze goed aanvoelen wat het kind op emotioneel en didactisch vlak nodig heeft,
- en hun reacties naar het kind toe daarop gaan afstemmen (responsief).

Door een dergelijke, verbindende houding van hun leerkracht, leren kinderen ook meer en meer op een authentieke manier in verbinding gaan met zichzelf én met anderen. Onder die anderen ook hun leerkracht: zo gaan leerkracht en kind elkaar hierin co--reguleren.

Het resultaat?

- leerkracht en kinderen voelen plezier bij elkaar aan en bezorgen elkaar vreugde,
- beiden zijn in staat om rustig en liefdevol op elkaar te reageren, de interactie tussen hen is plezierig en op elkaar afgestemd,
- beiden staan positief in de onderwijsleersituatie,
- beiden gaan zich meer gewaardeerd voelen,

- beiden voelen zich veilig, ook wanneer ze eens falen,
- beiden ervaren een minder hoog stresspeil, meer rust,
- mismatch tussen leerkracht en kind wordt vermeden,
- beiden voelen zich veilig genoeg om hun grenzen te gaan verleggen, leerspanning en uitdaging aan te gaan, te exploreren, te ontdekken en dus... te leren.⁵

---

⁵ https://www.onderwijsnetwerkantwerpen.be/sites/default/files/2019-03/Presentatie_SensitieveLeerkracht_20192203.pdf; https://www.pedagogischeprofessional.nl/wp-content/uploads/2016/06/Bakx_Roiaan_Pedagogisch_sensitieve_leerkracht.pdf

VIII. Samen en in verbinding school maken: Nieuwe Autoriteit (Heim Omer)

De school maakt deel uit van een snel evoluerende maatschappij waar autoriteit steeds meer in vraag wordt gesteld. Als opvoeder kom je vaak in situaties terecht waar je er alleen voor staat en moet (bij)sturen, corrigeren en orde houden. Dan heb je juist gezag nodig.

Vroegere autoriteit werkt niet meer, maar tegelijk hebben leerlingen nood aan stabiliteit, zekerheid en routines. Het blijft belangrijk om grenzen te stellen, structuur te bieden, vertrouwen te geven en zorg te tonen. Als school volgen we hierin de visie van de 'Nieuwe Autoriteit' van Haim Omer. Nieuwe Autoriteit is per definitie een gedeelde autoriteit. Een wij-verhaal. Je kan het niet alleen!

Deze visie is gebaseerd op een aantal pijlers.

Aanwezigheid

De opvoeder is zichtbaar aanwezig en is zich bewust van zijn voorbeeldfunctie.

Neem tijd voor verbinding/verzoening: het is belangrijk, zelfs noodzakelijk om een goede relatie te hebben/onderhouden met de leerlingen. Luisteren is cruciaal.

'Smeed het ijzer als het koud is.'

Zelfcontrole

Bewaar je geduld: niet willen winnen, maar volhouden. Ik kan er altijd later nog op terugkomen. Fouten kan je herstellen.

Ik heb enkel controle over mijn eigen reacties. Controle over het gedrag van anderen is een illusie. Ik heb wél invloed en zet dat in.

Steunnetwerk

Er 'alleen' voor staan is de belangrijkste oorzaak van machteloosheid.

Machteloosheid van opvoeders verhoogt de kwetsbaarheid van leerlingen.

Durf hulp vragen! Samen maakt sterker.

Wat vinden wij belangrijk als team? Waar staan wij voor?

Als een collega problemen ervaart met een leerling, is het de verantwoordelijkheid van het volledige schoolteam om naar een oplossing te zoeken.

Betrek ouders bij de schoolwerking

Transparantie

Transparantie naar collega's, ouders en leerlingen maakt 'brede' steun mogelijk.

Openheid doorbreekt het isolement en vermijdt dat geheimhouding het 'slachtofferschap' in stand houdt.

Dit kan zonder de privacy en het vertrouwen van leerling of leerkracht te schaden.

Relatie

Het is belangrijk om het contact aan te gaan en zeker niet te verbreken als het lastig wordt. 'Ik laat jou niet los!'

Haim Omer gebruikt het beeld van het anker. De boot (leerling) is met een lang touw verbonden met het anker (de gezagsfiguur). De boot kiest zijn koers. Bij problemen kan het touw aangehaald worden zonder dat de leerling het daarmee eens is. Centraal staat de boodschap 'ik ben bezorgd en verantwoordelijk voor jou, het is mijn plicht om grenzen aan te geven en ik blijf onvoorwaardelijk van jou houden'.

Verzet

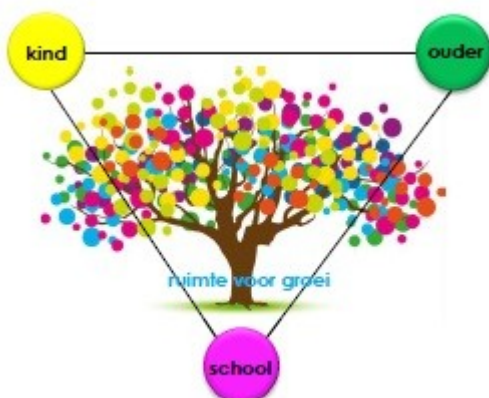
Dit is een actief verzet, onafhankelijk van de reactie van de leerling. Dit is geen dialoog.

Je kiest de actie en kondigt die aan, bij voorkeur als wij-boodschap.

Het is belangrijk dat de uitnodiging tot herstel blijft zodat de leerling een mogelijkheid ziet om het goed te maken.

8.1 ***"It takes a village to raise a child"***

Elk kind is ingebed in een gezin of thuis en daarnaast ook in de school en in een ruimere omgeving. Onze school wil die verschillende werelden van het kind zoveel mogelijk met elkaar verbinden. Dit stééds in functie van het kind: wanneer er voldoende verbinding is tussen thuis en school, met wederzijds begrip en gedeelde verwachtingen, wanneer beiden dezelfde 'taal' spreken, dan moet het kind niet in twee werelden leven (Hattie, 2008). De ToverWijzer zet hiervoor zoveel mogelijk in op verbinding en persoonlijk contact tussen alle betrokkenen in haar dagdagelijkse werking.

8.2 Fundamenteel voor onze werking: respect, vertrouwen en zorg voor elkaar

De kleinschaligheid, waar we in de ToverWijzer bewust voor kiezen, bevordert persoonlijke contacten en leidt tot een warmere, meer familiale sfeer. Zoals het spreekwoord zegt: “it takes a *village*”: een dorp, geen grootse metropool. In een kleine school leren mensen – kinderen, ouders, leerkrachten en directie -- elkaar veel gemakkelijker en beter kennen. Elkaar beter kennen vergemakkelijkt dan weer het elkaar respecteren, het vertrouwen in en zorg dragen voor elkaar⁶ . Wanneer we samen en in verbinding school willen maken, zijn dat respect, dat vertrouwen en die zorg voor elkaar onmisbare factoren, maar omgekeerd faciliteert het samen en in

---

⁶ Naar: Kinderpsychiater Christel Peeters, opiniestuk in De Standaard, 21 oktober 2019
https://www.standaard.be/cnt/dmf20191023_04681034

verbinding school maken zelf ook weer het respect, vertrouwen en de zorg voor elkaar (zie figuur 1).

Figuur 1: Een basiskader van VERTROUWEN, RESPECT en ZORG

De school doet van haar kant het maximale om een verbindend kader te creëren, met respect, vertrouwen en zorg, maar verwacht hierin ook een wederzijdsheid van de ouders. Dit betekent dat we:

- Van ouders verwachten we dat zij zich voorafgaand aan een inschrijving zo goed mogelijk op de hoogte stellen en zich maximaal informeren over de visie en basisprincipes die aan onze werking ten grondslag liggen. Onze school stelt zich van haar kant open om dit ook maximaal mogelijk te maken (volgens

noden: informatiemomenten, individuele gesprekken, probeermomenten, rondleiding, informatiebrochures,...).

- Van ouders verwachten dat zij zich ook na inschrijven blijven inzetten voor het mee creëren van dit basiskader. Ook na inschrijving staan wij open voor vragen, zorgen, diverse talenten, constructieve ideeën en feedback,... Steeds echter binnen een sfeer van basisvertrouwen, respect en met wederzijdse zorg voor elkaar.
- Van ouders verwachten we dat zij zich engageren om zich met vragen, ideeën, zorgen,... te willen en durven richten tot de school en het team. Binnen een wederzijds respectvolle sfeer, die we samen willen creëren, en een gedeelde zorg voor elk kind, verbindt de school zich op haar beurt tot een open luisterbereidheid en toegankelijkheid, waarbij we elke vraag en elke inbreng zien als een kans tot reflectie en groei. Hierbij willen we echter ook uitdrukkelijk benadrukken dat “reflecteren over elke vraag en inbreng” niet hetzelfde betekent als het “aannemen en invoeren van elke suggestie of idee”.

Wél betekent dit dat het volledige team naar elke inbreng met een open blik zal kijken en luisteren, erover zal reflecteren en zal toetsen aan de basisvisie, -- principes en --uitgangspunten van de school en bereid is ook zichzelf hierin te bevragen, waarbij er steeds zal gewaakt worden over het vrijwaren van onze initiële basisprincipes en --waarden. De school verbindt zich tot reflectie, en vraagt van de ouders een basisvertrouwen in het gegeven dat zij deze reflectie ook echt ter harte neemt.

De school, en in het bijzonder de schooldirectie, in gedeeld leiderschap met het volledige team, behoudt binnen dit kader van openheid, luister-- en gespreksbereidheid en na grondige reflectie steeds de uiteindelijke eindbeslissing m.b.t. het gevolg dat aan een bepaalde vraag of suggestie kan worden gegeven. Alles is bespreekbaar, niet alles is mogelijk: de schoolleiding zal deze grenzen steeds met de nodige zorg bewaken. Van ouders verwachten wij dat zij deze eindbeslissingen, tot stand gekomen na maximale openheid in luister-- en gespreksbereidheid en na grondige reflectie, kunnen respecteren en erop kunnen vertrouwen dat deze beslissingen steeds genomen worden in het belang van het kind, maar ook van de school als geheel en van alle kinderen die bij ons school lopen.

8.3 Coöperatieve werking

De ToverWijzer staat voor een coöperatieve werking. Dit toont zich zowel in de werking op schoolniveau, de werking met de ouders, de klaswerking, als op vlak van het leren (coöperatief leren).

8.3.1 Dagelijks persoonlijk contact, oudercontact, klasvergadering

Persoonlijke contacten met de ouders en leerlingen zijn in onze school enorm belangrijk. Dagelijks wordt er op een heel spontane manier tussen ouders en leerkrachten informatie uitgewisseld, bvb. tijdens informele gesprekken bij het brengen of halen van de kinderen. Ook door onze coöperatieve werking is er automatisch veel contact tussen ouders en leerkrachten. Eventuele problemen komen in een heel vroeg stadium aan het licht, juist omdat dagelijkse communicatie tussen ouders en het schoolteam in de ToverWijzer zeer gewoon is.

Deze informele, spontane contacten vullen we aan met formele gesprekken met een verplicht karakter:

- Twee keer per jaar worden er **individuele oudercontacten** georganiseerd. Tijdens deze gesprekken wordt het functioneren en de vooruitgang van het kind met de ouders besproken, o.a. aan de hand van de groeimeter. Dit gebeurt zowel voor de kleuters als in de lagere school. Een tussentijds evaluatiegesprek kan altijd worden aangevraagd, zowel op vraag van de ouders, als op vraag van de leerkrachten.
- Twee keer per jaar worden de ouders uitgenodigd op een **klasvergadering**: een oudercontact voor ouders van de volledige klasgroep. Tijdens deze momenten worden in principe geen individuele leerlingen besproken, maar worden dingen besproken die van toepassing zijn voor de hele klasgroep: de klaswerking, de sfeer in de klas, geplande activiteiten, waar zijn de kinderen mee bezig, uitleg over huiswerk of gebruikte materialen, projecten, uitstappen, enz.

Daarbuiten communiceren we via email en de nieuwsbrief. Via een gedeelde pagina op de website, enkel toegankelijk voor ouders en grootouders, delen we foto's en filmpjes van uitstappen, workshops, projecten, feesten, en andere activiteiten.

8.3.2 Ouderparticipatie als tool tot verbinding

Een school mede gedragen door ouders is een enorme meerwaarde. We verwachten dan ook van ouders een actieve deelname aan het schoolgebeuren. Elke ouder kiest bij het begin van het schooljaar een oudertaak die aansluit bij zijn of haar talenten en die overeenkomt met een equivalent van een tijdsinvestering van ongeveer vier uur per maand.

Oudertaken kunnen zijn: workshops geven, kuisen, klussen, de tuin onderhouden, ICT--ondersteuning, vzw, klasouder, organisatie en hulp bij feesten, begeleiden van onderzoeken, (voor)leesouder, ...

Ouderparticipatie is voor ons in de eerste plaats een tool om de wereld van het kind thuis en de wereld van het kind op school met elkaar te verbinden. Natuurlijk maakt extra hulp van ouders zeer veel mogelijk, dat anders niet zou lukken louter met de

voorzien subsidies. Maar de nauwe betrokkenheid zorgt er ook voor dat ouders en team elkaar veel beter kennen, gemakkelijker en spontaner met elkaar communiceren, ouders veel beter op de hoogte zijn van het reilen en zeilen op school, het schoolproject en hoe het leerproces wordt aangepakt, ...

Bovendien versterkt ouderparticipatie ook de banden tussen ouders onderling. Ouders leren elkaar (beter) kennen tijdens gezamenlijke oudertaken, die vaak vanuit een gedeelde interesse of talent werden gekozen.

8.3.3 Forum en feesten: elkaar ontmoeten in een aangenaam kader

De laatste vrijdag voor elke schoolvakantie, sluiten we feestelijk af met een Forum. De kinderen tonen dan wat ze geleerd hebben, de hoogtepunten of essentie van waar ze die periode op school mee bezig waren, ... op een eigen, persoonlijke manier aan hun ouders, grootouders, broers en zussen,... Iedereen is welkom!

Naast deze fora zijn er nog andere momenten waarop er gefeest wordt:

- de Smuldag
- de OpenDeurdag / schoolfeest
- de afsluiter van een MUVO--project : een concert, muziektheater,... (1x per jaar, jaarlijks wisselend)

Zie onze kalender voor meer info.

8.3.4 Coöperatieve werking in de klas

❖❖ Multileeftijdsklassen

De kinderen zijn ingedeeld in graadklassen. Dit is een bewuste keuze: het is een enorme meerwaarde wat betreft coöperatief werken, interactie tussen de leerlingen en naar differentiatie toe.

In elke klas zitten jongere leerlingen met leerlingen die een jaar ouder zijn. Dit is een enorme meerwaarde (link naar respect voor eigenheid en diversiteit: multileeftijdsklassen) wat betreft interacties tussen de leerlingen en coöperatief werken, en differentiatie.

❖❖ **Samenwerking kleuterklas – 1e leerjaar**

Om onze oudste kleuters optimaal voor te bereiden op de overgang naar het eerste leerjaar, maken de kinderen na de Paasvakantie uitgebreid kennis met de juf, de klasgroep en werking van het eerste leerjaar:

- Wekelijks gaan de oudste kleuters naar het 1^e leerjaar. Ze krijgen dan een opdracht, meestal rond taal of rekenen. Dit wordt begeleid door de juf van het eerste leerjaar in het lokaal van de eerste graad.
- Elke kleuter krijgt een buddy toegewezen uit het eerste leerjaar. Deze meter of peter maakt de kleuter al wat wegwijs, ze maken samen opdrachten, de peter of meter leest eens voor aan de kleuter, ...
- Onze kleuterjuffen werken hiervoor intensief samen met de leerkracht van het 1^e leerjaar.
- Doordat we werken met graadklassen, zitten de oudste kleuters wanneer ze naar het eerste leerjaar gaan samen met de groep die ze tijdens deze kennismakingsmomenten al leerden kennen (zij zitten dan immers in het tweede leerjaar), waaronder ook hun peter of meter. Ook de leerkracht is op dat moment geen onbekende meer, en ook zij kent de 'nieuwe' kinderen in haar klas al goed. Dit verkleint de grote stap naar de lagere school enorm!

Onze oudste kleuters worden uiteraard ook buiten deze samenwerkingsmomenten, binnen hun eigen klas voorbereid op het eerste leerjaar: werking rond ontluikende geletterdheid, wiskundige initiatie, ...

❖❖ **Wekelijkse klasraad**

Tijdens hun wekelijkse klasraad bespreken de kinderen het wel en wee in de klas en op de school. Ze delen hun 'wrevels', 'spinsels' en 'complimenten' met de leerkracht en klasgenoten. Alles wordt samengevat en opgeschreven in het Klasraad--boek, dat ook wordt doorgegeven aan de directie.

- *Wrevels*: De leerlingen brengen hun wrevels en bespreken dit met elkaar. Ze zoeken samen een oplossing en maken afspraken om te voorkomen dat deze wrevels nog terugkeren. Samen zorgen ze ervoor dat deze afspraken worden nagekomen.
- *Spinsels*: De leerlingen delen ideeën met elkaar en bekijken samen wat ervoor nodig is om deze ideeën te realiseren.
- *Complimenten*: De leerlingen geven elkaar complimenten en verwoorden wat zij fijn vinden en waarom.

Deze wekelijkse klasraad organiseren we meteen vanaf de kleuterklas, met behulp met de figuurtjes 'Hartelief' (iets dat we leuk vinden, complimentjes) en 'Grommy' (iets dat we niet leuk vinden, wrevels)

Op de klasraad leren de kinderen op een heel natuurlijke, levensechte manier ontzettend veel sociale vaardigheden die ze later als volwassenen voortdurend gaan nodig hebben: ze leren hun mening formuleren en standpunten beargumenteren, ontwikkelen communicatieve vaardigheden, ze leren naar anderen luisteren en leren anderen begrijpen, ontwikkelen empathisch vermogen, ze leren hoe ze hun eigen verlangens en noden kunnen in overeenstemming brengen met de verlangens en noden van de groep of hoe zich te verzoenen met een meerderheidsstandpunt, ze leren regels en structuur aanbrengen en samen verantwoordelijkheid te dragen voor het nakomen van deze afspraken, ze leren dat niet iedereen over hetzelfde onderwerp dezelfde mening heeft;; iedereen heeft zijn eigen normen-- en waardensysteem, ze leren reflecteren en omgaan met reflectie, en ze leren hoe ze met elk woord dat ze spreken hun omgeving beïnvloeden, dat mensen en situaties veranderbaar zijn, mede door hun inbreng.

❖❖ **Wijzeraad**

Enkele keren per schooljaar houden we een algemene schoolraad met al de leerlingen van de school samen.

❖❖ **Co--learning en co--evaluatie**

Coöperatief leren is dagelijks zichtbaar in onze werking. Bijvoorbeeld:

- Tijdens de kringrondes bij het begin en het einde van de dag en op vaste momenten doorheen de dag delen de leerlingen ervaringen met elkaar, brengen thema's aan die hen bezighouden, stellen vragen, geven elkaar reflectie. Alles mag aan bod komen, op voorwaarde dat de anderen er iets van kunnen leren. Er is een 'Chief' die de ronde leidt en een 'Schrijver' die het verslag maakt. De leerkracht begeleidt.
- Binnen het viersporenonderwijs worden instructielessen veelal in kleinere groepen worden gegeven en helpen de leerlingen elkaar.
- Tijdens projectwerk werken kinderen regelmatig samen binnen kleinere groepen, leren kleinere groepjes van elkaars onderzoek en ervaringen,...

De leerlingen leren reflecteren en zichzelf evalueren, door veelvuldige feedback met de leerkracht en de medeleerlingen.

8.3.5 Formele coöperatie- en participatie-organen op schoolniveau

Naast een zeer toegankelijk en persoonlijk contact, zijn er in de ToverWijzer ook verschillende formele coöperatie- en participatie-organen om overleg en informatiedoorstroming te bevorderen: de VZW ToverWijzer, de schoolraad, de pedagogische raad, de leerlingenraad, de WijzerRaad, ...

❖❖ De VZW & Het ToverWijzer--café

Vzw De ToverWijzer heeft als doelstelling de uitbouw en beheer van de school. Er zijn zes bestuurders die instaan voor het schoolbestuur. Het schoolbestuur stelt het directieteam aan voor het dagelijks bestuur.

De algemene vergadering (effectieve leden) bestaat oa. twee afgevaardigden van het directieteam, twee afgevaardigden van het leerkrachtenteam en twee afgevaardigde ouders. Aangevuld met externe leden die ook zetelen in het schoolbestuur. Zij komen minstens één keer per jaar samen.

Twee keer per jaar is er een ledenvergadering voor alle leden van de vzw (m.a.w. alle ouders die lid zijn van de VZW), het ToverWijzerCafé. Deze online vergadering informeert en evalueert de algemene schoolwerking.

Lid wordt men door het betalen van een lidgeld. Het lidmaatschap staat volledig los van het inschrijvingsbeleid van de school. Er wordt een systeem toegepast dat steunt op een solidariteitsprincipe waarbij de hoogte van het lidgeld afhangt van het netto--inkomen van de ouder(s).

Bij inschrijving ontvangt u het huishoudelijk reglement van de vzw met al de nodige informatie.

❖❖ Deschoolraad

De schoolraad bestaat uit vertegenwoordigers van drie geledingen: 2 verkozen ouders, 2 verkozen personeelsleden en 2 vertegenwoordigers uit de lokale gemeenschap.

De schoolraad kan zelf initiatief nemen om advies te geven aan de school over alle aangelegenheden die personeel, leerlingen en ouders aanbelangen. Daarnaast legt het participatiedecreet een aantal thema's vast waar advies over uitgebracht moet worden.

De inrichtende macht en de schoolraad overleggen in een gezamenlijke vergadering over eveneens welbepaalde onderwerpen. Leidt dit tot een akkoord, dan wordt het

uitgevoerd door de inrichtende macht. In geval van niet--akkoord neemt de inrichtende macht een eindbeslissing.

❖❖ ***De pedagogische raad***

De pedagogische raad fungeert hierbij echter als adviesorgaan dat voortdurend suggesties formuleert, reflecteert en evalueert. De pedagogische raad bestaat uit enkele leerkrachten, directieleden, ouders en indien gewenst externe deskundigen. De beslissingen over het pedagogisch project liggen bij de directie en het team van leerkrachten.

❖❖ ***Ouders voor ouders***

Ouders organiseren 3 keer per jaar zelf informatiemomenten voor elkaar, binnen de visie van de school. Er worden onderwerpen behandeld zoals verbindende communicatie, aware parenting,...

Dit is een een ideaal platform om samen kennis uit te wisselen.

❖❖ ***Co--teaching***

Onze leerkrachten overleggen veelvuldig en ondersteunen elkaar. Ook binnen het team heerst een klimaat van verbondenheid, vertrouwen en samenwerking. In de kleuterklassen worden de deuren tussen de klassen geregeld opengezet en begeleiden de kleuterjuffen samen de klas. Verschillen worden als een troef uitgespeeld: leerkrachten vullen elkaar aan met hun eigen talenten en competenties en fungeren als rolmodel voor verbindend leren in de klas. Met twee voor de klas staan biedt meer kansen om te differentiëren, waardoor leerlingen nog beter op niveau kunnen worden begeleid.

IX. In elk deel vind je het geheel

Alles staat met elkaar in verbinding. Elk deeltje is uniek maar maakt telkens weer deel uit van een groter systeem, waarin elk onderdeel van invloed is op en zelf beïnvloed wordt door de andere delen.

Ook wij mensen zijn een levend systeem, verbonden met elkaar en met de wereld rond ons. We hebben elkaar nodig om te kunnen groeien. In onze huidige maatschappij, met haar grote nadruk op individualisme en verlies van sociaal weefsel, lijken we dit soms een beetje te vergeten.

Wanneer we onszelf en de wereld die ons omringt gaan bekijken als een organisch systeem, verandert dit vanzelfsprekend ook onze kijk op onderwijs en school maken. Ook leren en onderwijs, de school en alle mensen die er deel van uitmaken, zijn organische systemen en subsystemen. Wij geloven in de kracht van verbinding, waardoor mensen niet alleen zichzelf en elkaar versterken, maar ook het geheel waartoe ze behoren, en omgekeerd.

Deze visie werkt door in al onze uitgangspunten en volledige werking: samen school maken, authentieke verbinding met jezelf, met anderen met de omgeving en met de natuur, defragmentatie van leerstof, overzicht over de leerstof in tijd en ruimte, filosoferen rond ToverWijzerSpreuken, ...

X. In verbinding met de natuur

De ToverWijzer streeft ernaar om op zoveel mogelijk vlakken een groene school te zijn.

❖❖ *Respect voor de natuur*

We hebben respect voor de natuur. Afval wordt zoveel mogelijk vermeden. In de klassen zijn we voorstander van natuurlijke materialen: houten meubels en speelgoed, houten boomstammetjes en planken, herfstvruchten als speel- en leermateriaal, ... Zowel in als rondom het schoolgebouw maken we zoveel mogelijk gebruik van duurzame, biologische en ecologische producten.

❖❖ *Een groene omgeving*

Een groene omgeving waarin de kinderen kunnen spelen, leren en exploreren is enorm belangrijk. De tuin biedt volop mogelijkheden om kampen te bouwen, te klimmen, te tuinieren... Door mee te zorgen voor de kippen en de planten leren de kinderen verantwoordelijkheid te nemen en zorg te dragen voor hun omgeving. Daarnaast gaan we zoveel mogelijk met de kinderen de natuur in, we maken wandeltochten of gaan op uitstap naar bv. het bos. Elk seizoen trekken we met al onze zintuigen naar buiten. Op deze manier kunnen we elk seizoen ten volle beleven en de verschillen waarnemen en benoemen. We brengen de natuur ook in de klas: bv. een herfstbos maken, proefjes met ijs, zaaien en planten, ...

❖❖ *Outdoor learning: leren in de natuur*

Tijdens outdoor-learning, elke woensdag, beleven onze kleuters de natuur én krijgen ze frans-initiatie. Enkele ouders verzorgen deze waardevolle activiteiten samen met het leerkrachtenteam en de handpop Theo Le Renard nodigt de kleuters uit om op een leuke, speelse manier de Franse taal te beluisteren.

Voor deze activiteiten werken we o.a. samen met de Zwitserse outdoor organisatie Silviva en internationaal outdoor expert Sarah Wauquiez.

❖❖ *Gezonde voeding*

Gezonde voeding is voor kinderen enorm belangrijk, ook naar ontwikkeling van hersenfuncties toe. Workshops over gezonde voeding, tuinieren, kruiden, ... zijn een vast gegeven in de ToverWijzer.

❖❖ *WIFI--vrij*

Wij kiezen voor een wifi--vrije en zoveel mogelijk stralingsarme omgeving. GSM's en smartphones logeren gedurende de schooldag in het GSM--hotel 'De Tinnen Schotel'.

XI. Actief burgerschap & brede school

“De school van de toekomst moet sterk verankerd zijn in de maatschappij en de lokale gemeenschap”, zo besluit een groep onderzoekers van de Ugent, KU Leuven, VUB, UA en de ArteveldeHogeschool (SONO, 2018). Daar zijn wij het helemaal mee eens! Op diverse manieren brengen we **de wereld in de klas, maar ook de klas in de wereld**.

11.1 Actief burgerschap

❖❖ Een brede maatschappelijke oriëntatie

We geven onze leerlingen een brede maatschappelijke oriëntatie mee. Maatschappelijke thema's die door de leerlingen worden aangebracht, worden in de klas besproken en monden soms uit in een groter project. De leerlingen leren een eigen gefundeerde mening te vormen, respect te hebben voor andere meningen en actief hun kennis ten dienste stellen van onze maatschappij.

❖❖ De school als oefenplek voor competenties en democratie

Onze werking bevordert belangrijke competenties nodig om een actieve burger te kunnen worden. Denk aan: je eigen mening leren vormen, op een geweldloze manier leren communiceren, solidair kunnen zijn, actief participeren, je kunnen inleven in anderen, leren overleggen, samenwerken, elkaar helpen, bewust omgaan met de natuur, ... De participatieve cultuur op onze school, waarin milde communicatie, samenwerking en overleg tot de dagelijkse praktijk behoren, creëert voor onze leerlingen een oefenplaats voor democratie.

❖❖ Cultuurbeschouwing

Zie “*V. Respect voor eigenheid en diversiteit*” voor meer info.

❖❖ Actualiteit

- Via het actuaboek brengen de kinderen zelf de actualiteit mee de klas in. Twee keer per week kiest een leerling een artikel uit de krant, internet of Karrewiet. Hij/zij vat het artikel samen in eigen woorden en brengt dit voor de klas. De leerling geeft zijn of haar mening over het artikel en bedenkt één of twee vragen die later terugkomen in de wekelijkse actuaquiz.

- Vaak ontstaat hieruit een extra onderzoek of project. De verschillende domeinen van WO worden hieraan gekoppeld door de leerkracht. De leerlingen leren kritisch kijken naar de informatie en de manier waarop deze wordt gebracht door de media.

❖❖ ***Uitstappen en klaskampen***

In de ToverWijzer trekken we, reeds vanaf de kleuterklas, regelmatig de wereld in op leeruitstap. Eén keer per jaar gaan we ook op klaskamp.

❖❖ ***Maatschappelijk engagement***

De Toverwijzer wil een maatschappelijk geëngageerde school zijn. Als Mooimakers van de Drie Tumuli, het monument vlakbij onze school dat we proper houden, werden we door stad Tienen reeds erg in de bloemen gezet. Andere initiatieven zijn de Rode Neuzen dag, Goud voor verkeer,...

11.2 De ToverWijzer als brede school

We werken samen met buurtorganisaties en andere lokale organisaties. Daarnaast is er een nauw samenwerkingsverband met de Academie voor muziek, woord, dans en beeldende kunst van de stad Tienen (ART--Tienen). In de ruimere zin werkt de ToverWijzer ook samen met organisaties als Silviva, ...

We vinden het heel fijn om mensen uit de buurt te leren kennen en mochten al meermaals op hun inbreng rekenen. Zo komt er een buurvrouw voorlezen aan onze kleuters, komen grootouders helpen en wandelen met de kleinsten, ...

Maar een sterke verankering in de lokale buurt en de maatschappij is niet alleen goed voor de school en de leerlingen. We willen als school ook iets teruggeven aan onze omgeving. We willen immers een open, solidaire, geëngageerde school zijn.

XII. Visie op huiswerk, evaluatie en feedback

12.1 Basisprincipes: brede evaluatie – evalueren om eruit te leren – feedback

De Toverwijzer hanteert de volgende basisprincipes in haar werking:

- ❖❖ De brede persoonlijkheidsontwikkeling van het kind staat centraal, met oog voor de sleutelcompetenties voor de 21e eeuw
- ❖❖ We geloven in de leer--kracht van kinderen: een natuurlijke leehonger en intrinsieke motivatie om te leren, die we willen ondersteunen door de combinatie van actief, ervaringsgericht leren en projectwerk met vaste methoden, het zelf mee in handen nemen van het eigen leerproces (zelfregulatie) en aangepaste begeleiding van leerkrachten.
- ❖❖ We vinden het belangrijk dat onze kinderen het proces van vallen en opstaan begrijpen. Daarom visualiseren we het leer-proces: een bak met aarde, kuilen, zaden, plakaten. Het groeiproces vertrekt vanuit je comfortzone (rust): Zaadje. Het vraagt moed om uit die comfortzone te stappen om te groeien, om vanuit het zaadje een plant te worden en fragiel te zijn (groeit): Boom. Maar we doen dit samen, helpen elkaar en beschermen elkaar tijdens dit proces.

Deze basisprincipes weerspiegelen zich in onze evaluaties:

- ❖❖ Onze school kiest voor **breed evalueren**.
- ❖❖ **We evalueren om te leren** en niet omgekeerd. Evaluatie gebeurt met het doel het leerproces van de leerling en/of ons onderwijs te kunnen bijsturen en aanpassen aan individuele behoeften.
- ❖❖ We hechten **veel belang aan feedback**. We geven **nooit punten, wel gaan we in gesprek, analyseren en reflecteren we samen**. Uit onderzoek blijkt veelvuldig dat kwaliteitsvolle feedback de beste kansen geeft om te leren, bij te sturen en te groeien.

12.2 Concrete invulling van de basisprincipes

12.2.1 WAT evalueren we?

⇒⇒ *Alle ontwikkelingsdomeinen. Leerresultaat én leerproces.*

- Alle ontwikkelingsdomeinen en daarbinnen een breed scala aan competenties. We gaan breder dan het cognitieve, breder dan louter reproduceren.
- We richten ons daarbij niet alleen op de resultaten van het leren maar vooral

- ook op het proces dat leidde tot die resultaten.
- Het leerresultaat wordt nooit weergegeven in de vorm van punten en dient nooit om kinderen met elkaar te vergelijken.

12.2.2 WANNEER evalueren we?

⇒⇒ *Permanent*

Evalueren beperken we niet tot het einde van de rit. Dit biedt immers veel te weinig kansen om er iets uit te leren of te gaan bijsturen.

- Sommige evaluaties gebeuren aan het begin van het leerproces: bv. een AVI--leestest in het 1e leerjaar, om zicht te hebben op het startniveau van het kind
- Sommige evaluaties gebeuren tussentijds: bv. een toonmoment of presentatie aan het einde van een project, een groeimeter (zie verder) aan het einde van elk trimester, LVS--testen, ...
- Sommige evaluaties gebeuren op het einde: bv. deelname aan de OVSG--toetsen
- Permanente evaluatie: heel veel van onze evaluatie gebeurt dagelijks, in (individuele of groeps--) reflectiegesprekken met de leerkracht en evt. medeleerlingen, door observatie, door toepassing in levensechte situaties, ...

12.2.3 WIE evalueert?

⇒⇒ *Zelfevaluatie, peerevaluatie, co--evaluatie met de leerkracht*

Opdat de kinderen zich heel bewust leren te worden van hun eigen groeiproces en ontwikkeling, met het oog op dit proces gaandeweg zelf te leren bijsturen en in handen te nemen, spreekt het voor zich dat de kinderen zelf sterk betrokken worden in de evaluatie. Dit gebeurt stééds in dialoog met de leerkracht en vaak ook in dialoog met medeleerlingen.

12.2.4 HOE evalueren we?

⇒⇒ *Variatie en combinatie van instrumenten*

We gebruiken een uitgebreid gamma aan instrumenten: methode--gebonden toetsen, AVI--testen, portfolio, groeimeter, observaties, reflectiegesprekken individueel en in groep, OVSG--toetsen, leerlingvolgsysteem,...

12.2.5 Enkele voorbeelden van evaluatie-instrumenten

Reflectiegesprekken: zelfevaluatie in relatie met de leerkracht en medeleerlingen

Tijdens dagelijkse reflectiegesprekken evalueren de kinderen zichzelf permanent en steeds in dialoog met de leerkracht. Zo worden ze zelf heel bewust van hun eigen groeiproces.

We starten hiermee reeds in de kleuterklas en bouwen dit geleidelijk aan op. In individuele gesprekjes met de leerkracht reflecteren de kinderen dagelijks over hun welbevinden, over hun gedrag, over de leerstof en het proces van kennisverwerving: “Is (de taak) gelukt? Hoe voel ik me? Waar heb ik het moeilijk mee? Vanwaar dit gedrag? Ken ik de leerstof? Waar zitten mijn fouten? Waar moet ik naartoe werken? Wat heb ik nodig om te kunnen leren? Lukt het me om goed te plannen?...”

Ook tijdens de verschillende kringronden wordt er voortdurend teruggekoppeld en gereflecteerd met de kinderen: “Waarom was er zoveel chaos tijdens de vorige les? Lukte het om zelfstandig aan het werk te gaan? Kunnen we onze leeromgeving nog verbeteren?...”

Zo wordt er de hele dag door, zowel individueel als in groep tijdens de kringronden, teruggekoppeld en gereflecteerd met de kinderen.

Groeimap (portfolio) en groeimeter.

Onze groeimap, met daarin een ‘groeimeter’, is een procesgericht evaluatie--instrument, waarin veel oog is voor welbevinden en een brede persoonlijkheidsontwikkeling.

De groeimap is een portfolio waarin de leerlingen gedurende heel het schooljaar alle dingen verzamelen waar ze trots op zijn: boekpresentaties, teksten, tekeningen, ... Bij de kleuters maakt de leerkracht samen met het kind een groeimap op: een voetafdruk, zelfportret, evaluatie, foto's en enkele tekeningen worden erin bewaard. Zo worden de kinderen betrokken in hun eigen schoolverhaal en krijgen de ouders een mooi totaalbeeld van wat het kind doet en leert op school, waar het mee bezig is, waarin het geïnteresseerd is of wat het net minder graag doet, en hoe het kind zich voelt op school.

In de groeimap vind je per trimester ook een ‘groeimeter’. We baseerden ons hiervoor op het kindvolgsysteem dat Centrum voor Ervaringsgericht Onderwijs (K.U.Leuven) ontwikkelde. De evolutie wat betreft kennisverwerving, vaardigheden en attitudes wordt in kaart gebracht, evenals de sociale, emotionele, communicatieve

vaardigheden en de talenten. De kinderen vullen zelf deze groeimeter in en krijgen hierover feedback van de leerkracht in een gesprek. De zin van evaluatie is immers op de eerste plaats de bewustwording van de leerling over zijn groeiproces en zijn ontwikkeling. Op het einde van het schooljaar maakt de leerkracht een uitgebreide aparte Eindgroeimeter. De groeimeter wordt ook besproken tijdens formele oudercontacten.

Toetsen

Voorbeelden van gestandaardiseerde toetsen die we gebruiken zijn o.a. de AVI--testen voor lezen, LVS--testen en de OVSG--testen in het 6^e leerjaar. Deze zijn goedgekeurd door de overheid en worden in heel veel scholen gebruikt.

Voor rekenen, spelling en Frans gebruiken we ook toetsen die horen bij de vaste methoden die we gebruiken. Maar ook voor deze toetsen communiceren we nooit met cijfers, wel d.m.v. feedback waaruit je kan leren en bijsturen.

Observaties en toetsing binnen authentieke situaties

Het is ons doel dat de kinderen wat ze leren, ook leren toepassen en flexibel kunnen gebruiken in levensechte situaties. Dit gebeurt zowel met toetsen als met veelvuldige observaties tijdens de verschillende leersituaties.

12.3 Heli-time en huiswerk

12.3.1 Heli--time: herhaling op het einde van de dag

Op het einde van de schooldag is het tijd voor “**Heli--time**”: de leerlingen stijgen onder begeleiding van de leerkracht als het ware op met de helikopter om vanuit helikopterperspectief de dag te overlopen en de leerstof van die dag te herhalen. Onder het motto “Wat je kan uitleggen, dat ken je”, leren de kinderen tijdens deze momenten ontzettend veel van elkaar. Dit (be)geleid herhalingsmoment neemt een groot deel van de functie van huiswerk over.

12.3.2 Zinvol huiswerk: automatisering en verbinding tussen thuis en school

In de ToverWijzer krijgen de leerlingen alleen huiswerk als het zinvol is. Onder zinvol huiswerk verstaan we:

❖❖ **Automatisering** van bijvoorbeeld maal-- en deeltafels, lezen, Frans, woordpakketten, leerstof van WO,... Iets leren automatiseren vergt heel veel

herhaling en tijd. Nieuwe leerstof wordt aangebracht in de klas, het herhalen, herhalen en nog eens herhalen gebeurt (deels) thuis.

- ❖❖ Opdrachten die de **verbinding leggen tussen de wereld van het kind thuis en de wereld van het kind op school**. Ouders kunnen via het huiswerk zien wat hun kind geleerd heeft en waar het mee bezig is op school en omgekeerd wordt via de huiswerkopdrachten de thuis/leefwereld van het kind meegebracht naar school. Denk bijvoorbeeld aan het volgen van de actualiteit en het voorbereiden van het actuaboek, op zoek gaan naar materiaal voor experimenten, het interviewen van iemand buiten school, ...